

Teataja

ESTNISK TIDNING FÖR POLITIK OCH KULTUR

Nr 20 (963) 16. okt. 1965 22. aastak

Eesti delegaadid väliskongressidel

Saltsjöbaden

Septembris lõpul Saltsjöbadenis peetud Liberaalse Internatsionaali 12. kongressist võitsid Eesti Liberaal-Demokraatliku Koondise esinajadena osa Aleksander Warma, Heinrich Mark ja Aleksander Terras. Vaatlejate hulgas olid pr. M. Warma, pr. M. Varep, prl. M. Mester, E. Krepp, K. Käarik, G. Kurg, J. Mägieste ja M. Tagel.

Eesti Liberaal-Demokraatliku Koondise poolt esitati kongressile apell Baltimaade küsimuse üles-tõstmiseks rahvusvahelistel foorumidel, informatsioon Baltimaade kohta ja teesid resolutsiooniko-misjonile Ida-Euroopa probleemide kohta.

Kongressi resolutsioonides rõhutati ühinenud Euroopa ja Põhja-Atlandi Liidu rükkide poliitilise, majandusliku ja sõjaväelise ühtsuse vajadust. Meie seisukohtal on tervitatav, et kongress väljendas selgesõnaliselt oma resolutsioonis nõude rahvast enesemääramise õiguse taastamiseks nii Euroopas kui mujal.

Samaaegselt oli ka Eksiillibe-raalide Komitee konverents. Komitee alaline juhatus asub Londonis ja selle eesotsas on tuntud hispaania poliitik ja filosoof Salvador Madariaga.

Blackpoolis

Briti labour-erakonna aastakon-

14.266 turisti Helsingi ja Tallinna vahel

Kui Helsingi ja Tallinna laevaliiklemine käesoleval aastal septembris lõpu lõpetati, oli seda liini 7. juulist alates kasutanud 14.266 inimest, millest soome laevadege Wellamo ja Silja II, mis kumbki käisid üks kord nädalas Tallinnas, oli sõitnud 8.729.

Tulevat aastal tehakse selle liini suhtes, mis arvatakse arvatavasti mai alguses, hulk muudatusi. Liig väikeseks osutunud "Vane-muine" asendatakse suurema laevaga. Soome Auru-laeva Aktiiselsel paneb "Wellamo" ja "Silja II" asemele käiku seni Marianhamina ja Stockholm vahel sõitnud "Silja", mis võib võtta kuni 200 reisijat. Soomlased on pannud ette, et "Silja" sõidaks Tallinna vahet kolm korda nädalas. Ta oleks sel juhul reserveeritud ainult Tallinna-liini jaoks.

Soome ajakirjanduse teatel on kaalumisel ka seniste suhteliselt kõrgete pilethindade muutmise odavamaks. On tehtud ka ettepanek "sõpruslinnade" Tallinna ja Kotka vahelise laevaliiklemise avamiseks, kuid see vähetasuvana vaevalt teostub. Võimalik on aga, et kui Kotkast tahab suurem grupp Tallinna sõita, saadetakse laev nendele Kotkasse järgi.

Üksikaskjalikumaid läbirääkimisi Helsingi-Tallinna laevaliini üle, mis alustati juba septembris Moskvas, jätkatakse oktoobris.

gressile, mis oli kuuvahetusel Blackpoolis, olid kutsutud ka pagulaste sotsiaaldemokraatlike rühmituste esindajad. Eesti sotsialistliku partei välismaa koondise poolt viibis kongressil Johannes Mikkelsen. Kongressist võitis osa ca 1200 delegaati ja 150 ajakirjanikku. Viimastele pidi jääma mulje, et labour-erakonna juht Harold Wilson jääb lähemateks aegadeks inglise poliitika ja valituse etteotsa, missugune arvamine on ka rahvusvahelises ajakirjanduses peedeldunud.

Cannes'is

Euroopa Liikumise kongressile oktoobri algul Cannes'is oli kutse saanud Aleksander Warma, kes ka sellest osa võitis. Kongressi resolutsioonis toonitati, et Euroopa ühisturu institutsioonid on majanduslikku koostööd kiiremini edasi viinud, kui võidi arvata, samaaegselt on aga vaieldamatu, et kui Euroopa riigid ei ühine ka poliitiliselt, ei saa nad oma mõju maksma panna rahvaste saatuse ja rahu konsolideerimise küsimustes. Resolutsioon puudutas veel ühe liikmesriigi hoiakut (Prantsuse valitsus ei taha tunnustada Rooma lepingu sätteid, mis teatud küsimustes annavad Ühisturu Komisjonile üle üksikriikide ulatuvat pädevuse). Lõpuks pöördus resolutsioon tervitusega nende maade poole, kes oma poliitilise režiimi tõttu ei saa kuuluda Euroopa rahvaste ühisesse peresse ja avaldas lootust, et tuleb aeg, kus needki rahvad saavad liituda koostöös ühendatud Euroopa väljehitamisel.

Rahvatantsurühmad alustavad tegevust

Reedel, 15 oktoobril alustavad Ilmar Toigre rahvatantsurühmad uut õppeaastat.

Lisaks noortetüümide moodstatuse sel sügisel eritühm täiskasvanute, kes hobbuna või mõisiooni pärast soovivad harastada rahvatantsu.

Harjutused toimuval Bohusgatan 24-26 asuva Södra Flickläro-verketi ruumes (sissekäik kooli õuest). Sõita kuni Skanstulli peatuseni) järgmise tunnikavaga:

Algajaterühm noortele reedeti kell 19.00. Algajaterühm täiskasvanutele, reedeti kell 20.15. Algajate rühmades käsitletakse meie lihtsamad rahvatantsu koos tantsulise põhioskuse koolitamise-ga. Hiljem jätkub juba nõudlikuma kavaga treening edasi jõudnute rühmas, kust soovikorral on võimalik üle minna ka komplekteeritavasse esindusrüma.

Lähem informatsioon telefonil 94 68 98 (argipäeviti, pärast kl. 19.00).

Kõik rahvatantsuhuvilised kutsustele teretulnud!

Ilmar Toigre.

Moskva lehe korrespondent Eesti Komitee ukse taga

N. Liidu valituse häälekandja "Izvestiya" kaastööline Sedov on isiklikult käinud Eesti Komitee ukse taga Drottninggatanil vaatamas "sildikesi" Komitee ukse, nagu nähtud tema kirjutusest "Hääl haua tagant" (7. okt. lehes). See "hääli" tulevat selle "sildikesi" tagant kuhu olevat "omale" pesa ehitatud eesti rahva reeturid, nagu ta ütleb.

Olles kõigepealt häiritud Eesti Vabariigi kontinuiteedist, "teab" Moskva valituse häälekandja korrespondent, et "sellest pesast välisriikidele saadetud noodid lähevad sageli sinna, kus on nende õige koht — paberikorvi". Ja ta lisab: "Tööpööst, USA-s, Saksa Liiduvabariigis ja Hispaanias on keel vanast ajast nõudis olematu buržuaslikku Eesti saadikut, aga kõigile on ju teada, et need riigid säilitavad suurt kollektsiooni poliitilisi laipu".

Edasi jaotab Sedov eesti pagulased Rootsis kahte gruppi: ühed, kes teenisid hiliterikus SS-is ja teised, kes "olisid siin pelgupaika", et mitte sattuda koostööse okupantidega", nagu ta ütleb. Esimene olevat nüüd pükis ja türaniseerivat teisi. Esimeste nõukogudevastane propaganda ei leidvat poolehoidu suurema osa rootslaste juures, väidab Sedov ja toob selle tõendiks tsitaate Rea abiesimehe Kiviana omaaegsest intervjuust "Aftonbladetis".

Mis puutub Sedovi liigituse järgi teisse pagulaskategooriasse, siis need ei laskvat endid mõjutada esimeste terrorist, vaid paljud käituvad oma silmaga vaatamas kuidas elu kodumaa õitseb. Näitena toob ta ühe siinse naisisiku, kes ütelnud, nagu Sedov tsiteerib: "Varem olin nagu pime. Nüüd nägin kõike oma silmaga. Minu sugulased Nõukogude Eestis elavad paremini, kui mina Rootsis. Eil pole vaja minu saadetisi, vaid nad võivad mind aidata. Kahjatsen, et ma pole varem koolituskäik käinud. Seal on uus, toeline ja hea elu".

See "ülestunnistus", mille Izvestija kaastööline paneb ühe kodumaa külastanud suhu, on järjekordne tõend sellest, milleks nõukogude võim kasutab, neid, kes okupeeritud kodumaad külastavad ja miks ta neid külastusi nii väga soovib.

ÕPETAJATE JA NOORTEJUHTIDE KOKKUTULEK

Eesti Õpetajate Keskühingu ja Eesti Komitee Koolitöökonna ühisel korraldusel on pühapäev, 17. okt. k. a. algusega kell 15.00, Eesti Majas Stockholmis õpetajate ja noorte- ja õpingujuhtide ühine kokkutulek kohvilauas.

Kavas on õpetaja ELMIRE KÄGI ettekannet tähelepäekust ja kogemustest rootsi õpingujuhtide kuresel ja H. RAJAMÄE vestel kuulustustüh-tust 19. Põhjamade koolikongressilt Reykjavikis ja oma ringselgiseid Islandil. Ettekannet täiendab värvifilm vulkaanilisel Islandil, kus näpiti 2 aastat tagasi kerkis merest uus vulkaanide saar.

Proua Elmiire Kägi ettkanne peaks eriti huvitavaks meie noortetjuhtidele ja teistele, kes tegelevad õpingu korraldamise ja juhtimisega. Õpingutegevus on meil viimasel ajal tugevasti laienenud ja on hõlmanud ka mitmeid täiskasvanute isetegevus-alasid. Selle laienemisele on veel võimalusi olemas.

DELTIDSARBETE PA KONTOR

ARBETSSUPPGIFTER

Räkning på additionsmaskin, sorterings- och granskningsarbeten på postgironkontoret.

Önskvärda kvalifikationer:

Fallenhet för maskinskrivning.

Förmåner:

Full lön under utbildningstiden

Arbetsstid:

Eftermiddagar eller ena dagen förmiddag och nästa dag eftermiddag. Vill Ni arbeta endast några dagar i veckan eller vid månadsskiftet är Ni också välkommen med Er ansökan.

Närmare upplysningar, ansökan:

Välkommen till ett samtal på Postbankens personalsektion, Master Samuelsgatan 56 B, 2 tr., måndag-fredag kl. 9-12. Annan tid efter överenskommelse med fröken Stigman, telefon 22 65 00 ankn. 2093, som även lämnar närmare upplysningar kl. 9-11 och 12-14.

POSTSPARBANKEN

Kanada eestlaste soovimatud külalised

Kui Torontos sai teatavaks, et sinna ja Kanada teistesse linnadesse tuleb parteipoliitiline turistigrupp okupeeritud Eestist, loodi ühine rinne nende "vastuvõtuks". Rahvusliku Välisvõitluse Nõukogu kutsus üles mitte suhelda tulijatega, vaid näidata neile uut. Nagu me loeme "Meie Elust" seda ka tehti sõltiselt ja viisakalt, kuid kindlat.

Kaheksateistkümne liikmelise grupi juhiks oli Tallinna Poliitilise Instituudi rektor Agu Aarna ning "Kanadat vaatama" tulnute hulgas olid rakendusajakirjanik Mari Adamson, loomaarst Taimi Parve, näitejuht Voldemar Panso, laulja Artur Rinne, Tallinna ringhäälingu välispoliitiline kommentaator Vambola Pöder, "sõdemete komitee" vastutav sekretär Randar Hiir, Poliitilise Instituudi kateedrijuhataja Eduard Inti, rakendus-kunstnik Elgi Reemets kirjastuse "Eesti Kunst" peatoimetaja Johannes Seilenthall ja mõned põllumajanduse alal tegelevad.

Torontos oli grupp mahutatud "Lord Simcoe" hotelli ja kohalikud eestlased "tervitasid" neid seal eesti- ja ingliskeelsete plakatitega: "Nõukogude turistid ei ole turistikud, vaid agendid", "Nõukogude kultuuri delegatsioon — Moskva spionaaz", "Kasige minema" jne. Toronto päevaleht "Globe and Mail" tegi tulnutele intervjuu, esitades neile üsnagi otseseid küsimusi, vastused jäeti aga võlgu.

Ebasoovitavate külaliste hulgas oli üks selles pikas nimestikus, kes ebasoovitavam Eduard Inti. Tema oli üks selles pikas nimestikus, kas hiljuti said Tallinna ülemnõukogu presiidiumilt kiitusekirjad "aktiivse osavõtu eest revolutsioonilise liikumise eest 1940. aasta sotsialistliku revolutsiooni ettevalmistamise ja läbiviimise eest, nagu nende teemad formuleeriti.

Toronto "Meie Elu" tutvustab E. Inti neid teemaid (neid tutvustati ka "Globe and Mail'ile") järgmiselt: Tema "ei ole keegi muu, kui 1940. juulis, enne Eesti vormi-

list ühendamist N. Liiduga, kommunistliku partei poolt Eesti Vabariigi lennuväe- ja õhukaitseviisi poliitjuhiks määratud Eduard Inti. Eduard Inti oli üheks Eesti Vabariigi sõjaväe liikvideerijaks ja eriti Eesti lennuväe ohvitseride saatuse määrajaks. 1941. a. juulis oli Eduard Inti hävituspataljoni metsavendade vastu".

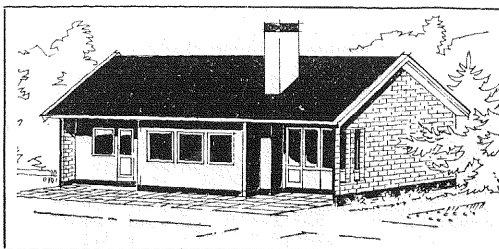
"Meie Elu" järgi ebaõnnestusid kontaktivõtmised Torontos täiesti. Mitmed ekskursiooniliikmed püüdis silmapaistvate kaasmaalastega kontakti võtta, mis aga ebaõnnestus. Eriti aktiivsed olid Rinne ja Mari Adamson, kirjutab leht. Voldemar Panso tahtnud kokku saada oma kaaspõilastega teatrikoolist, kuid ei olevat telefonikõnedeest kaugeemale jõudnud. "Meie Elu" lisab, et "ekskursantidele pakuti ka ärarühupamise võimalust, kuid seda keegi ei soovinud kasutada".

Grupp viibis Kanadas kuni 4. oktoobrini, külastades ka Winnipegi, Vancouverit ja Montreali.

Ukrainlased protesteerivad

Ukrainlased Kanadas protesteerivad Kiievi asuva Teaduste Akadeemia raamatukogu mahapõletamise vastu aasta tagasi. Ukraina Komitee tahab Kanada valituse kaudu protesti esitada, kuna olevat tõendeid, et raamatukogu süüdisti kohalikes kommunistide poolt vene võimude vaikselt nõusolekul.

Tuli hävitas umbes 600.000 köidet raamatuid ja arhiivimateriale, viim- seni kaasa arvatud ürikud, mis puudutasi Ukraina omariikluse aega 1917-1920.

Klokast – tryggast att välja en ST-villa med byggaranti!

Ni får kvalitet i in minsta detalj när Ni väljer en ST-villa – villor med "inbyggd tryvsel" tack vare de goda planönsningar-na. ST BYGGGARANTI innebär att Ni får ett fast pris på hela bygget och att Ni överläter byggansvaret på oss. Ni har råd att bo bättre! Sand oss kupongen så får Ni vår stora katalog och alla informationer om våra villor och ST BYGGGARANTI!

AB SVENSKA TRÄHUS

Birger Jarls. 27, Box 7016, Sthlm 7. Tel. 08/238360
Jag är intresserad av att bygga egen villa.
Sänd mig upplysningar om ST-Byggaranti samt
Er rya huskatalog! (Var god texta)

NAMN

ADRESS

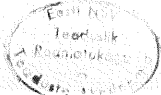
POSTADRESS

TEL.

ST SR

Söker tomt
Tänker bygga
1965-66

Jag har tomt
Skall bygga
1 år

Eep 342

Teataja

16. 10. 1965

Parem hilja kui ei kunagi

Nii võiks teatava kergendustun- dega tõsta esile viimaseja meele- olusid Euroopa poliitilistes ring- kondades. Kahel viimasel kongressil — Liberaalse Uniooni oma Saltsjöbadenis ja Euroopa Liiku- mise kongress Cannes'is — rõhu- tati nimelt: küllalt omavolist rah- vusvahelise poliitika...

See on ainuke tee rahvaste va- helise elu normaalsele roobaste- le viimiseks, kust see Teise ma- ilmasõjaga on välja löödud rah- vusvaheliste lepingute hoolimat- rikkumise, eriti nende riikide poolt, kus terrorit rakendatakse kohas ja võimu peetakse ainsaks vahendiks välispoliitikas.

Tööpööst — on raskesti mõis- tetav täiendatud ühiskonna jä- rde liikmele, et nüüd, kus antud täielik vabadus ja rippumatus vär- viliste rahvastele Aasias ja Afri- kas, ning seda õigusega, seni pole hukkamõistmist kuulnud rahvus- vahelistel konverentsidel, harva isegi avalikus sõnas, selle kohta, et N. Liit hoiab Euroopa jagatu- na, osaliselt isegi meelevaldselt allasurutuna, valvab, et Berliini häbimüür püsiks, hoiab soveti tü- rannia ääri Saksaama idaosas, hoiab okupeerituna kolm balti riiki, on meinerib Balkanil, surub Soomele peale Sovetile sobiva mentaliteedi, teeb, mis suudab, et Euroopa ei saaks end oma osatähtsuse koha- selt maailmapoliitikas maskma panna, kuigi see kõik on vastuolus rahvusvaheliste lepingutega, mille- dega N. Liit on end sidunud ja mis seega on temale kohustusli- kud.

Koer hakkavat ujuma alles siis kui vesi kõrvuni ulatub. — Nüüd, kus mõnede lepingusäitate hilga- mine on riivanud Lääne-Euroopat ennast, tulla see jälle vana too- juurde tagasi, et rahvusvahelise leppeid tuleb täita. Dsünglitakti- ka, mida ohtralt on praktiseeritud pärast Teist maailmasõda, on hä- daohuks mitte ainult Kes- ja Ida-Euroopale, vaid sellega on as- tutud konnaalmale ka läänes. See on muutunud hädaohuks kogu täi- viliseeritud ühiskonnale, see on ohustamas maailmarahu.

Õiguserakendamine vajaduse rõ- hutamine näib nüüd häirivat Kremli juhte ja nende ametlik häälekandja "Izvestija" on alar- meeritud sellest, et nende sõja- väelise okupatsioon Eestis ei ole vaba maailma silmis ikkagi midagi muud, kui vägivaldne anastus- katse, millel puudub igasugune õiguslik alus ning et Eesti Vaba-

Lätlaste "Balti nädal"

Nõukogude saatkonnaaegsete ja rootslastest sovetisõprade (Ühing N. Liit -Rootsi) ühisel korraldu- sel toimusid lätlastele samasugu- sel "Balti nädala" üritused, nagu eestlasteleigi. Kõik need lõppedi ühtemoodi häledasti, Kui "Balti nädala" avamisel ABF suurde teatrisaalis (umbes 600 inimesele) oli kogunenud vaevalt viiekümne- pealine publik selle hulgas kõige enam kümnekord eestlast, siis "lä- ti õhtule" polnud ilmunud rohk- kem kui paarikümmend. Nii väi- keseks oli sovetisõprade huvi Bal- timaade vastu jäänud!

Läti programmi naelaks pidi ole- ma film kirjanik Rainiseist. See oli vene keeles ja näitas läti suure kirjaniku noorpõlve, kuni 1905. aastani, selle sündmused kaasa ar- vatud.

Sovetivõim Lätis on nüüd tun- nistanud Rainise "oma autoriks". Tema looming olevat väärtuslik panus nõukogude kultuurisale, nagu ühes juubelikirjutuses üteli- di. Rainise töode "marksistliku ümberhindamisega" on temast teh- tud iseseisva Läti vaenlane, kuigi Rainis ruttas maapaost koju Lä- ti riigi loomisepeel ja võitis elav- valt osa poliitilisest tegevusest riikliku iseseisvumise eesmärgil. Ta oli läti asutava Kogu liige ja hil- jem rahvasaadik, haridusminister ja Rahvusteatridirektor.

Rainis nautis iseseisvas Lätis suurt lugupidamist nii ametlikult poolt kui rahva hulgas ja kommu- nistide katsed teha temast ta ühis- konnakriitiliste luuletuste pärast oma iseseisva kodumaa vaenlane ja bolševismi põhimõtete sõber, on naeruväärsed. Sama naeruväärsed- nagu on sama operatsioon ta kaas- aegse ja maapaosõbra (Shveitsis) Eduard Viide juures.

Rahvapension tõuseb

Rahvapension tõuseb alates oktoob- rist kahe indeksisandi võrra, s. o. kr. 170.— ütsikule ja kr. 250.— kahele abielulisele pensionäerile ja on seega: eesmisel juhul kr. 4.245.— aastas (kuus kr. 353.—) ning teisel juhul kr. 6.630.— (kuus kr. 552.—).

Pensionäeride tõus on põhjustatud k.a. juulist saadik kehtestatud käibe- maksu kõrgenemisest, mis omakorda on kaasa toonud lühande tõusu.

Härja August Koik

Teil on kiri Teataja toimetuses.

rigi õiguslik kontinuiteet leiab jat- kuvalt tunnustamist lääne suur- riikide poolt, kõikide selle tule- nevate konsekventsidega.

A. Warma.

Rootsi, Kanada ja USA eesti koguduste koostöö

Praost Raudsepp külalisõpetajaks

Eesti Evangeeliumi Luteri Usu kogudused Stokholmis, Montrea- lis ja New Yorgis teostavad sel- lisgisel oma koostöö kava, mida ette valmistati alates 1963 .a. suvest. Kava seisab selles, et nimetat kogudused saavad oma õpetajad jutlustamise ülesandega teise koguduses.

Koostöö teostub õpetajate kaudu kelleks on Stokholmis abipraost Konrad Veem, Montrealis praosti k. t. Karl Raudsepp ja New Yorg- is praost Rudolf Kiriranna.

Koostöö esimeseks sammuks on praost K. Raudseppa saabumine Stokholmi. Tema jutlustab iga päev 17.—24. oktoobri. Pühapä- vadel algab jumalateenistus Jakobi kirikus kell 15 ja nädalapäevadel kell 12.15.

Eelseisvatel aastatel sõidab abipraost K. Veem Amerikasse ja EELK Konsistooriumi assessor R. Kiviranna tuleb omakorda Stok- holmi. On ette nähtud evangeli- stisooninädal New Yorgis, kus jutlustab praost K. Raudsepp.

Ona viibimisega ühes teises eesti koguduses tutvub külalisõpetaja ühtlasi vastava koguduse ja maa usueluga. Samuti avaneb inimestel võimalus kokkupuuteiks oma kodu- maa koguduseõpetajaga. Stok- holmis liandub neile kontaktidele nõupidamised EELK peapiiskop J. O. Lauri ja Kirikuvallustega.

Võib arvata, et ka teised eesti kogudused sellest ergutust saavad ja midagi sarnast oma võimaluste piirides ette võtavad.

Montreali eesti koguduse õpetaja.

Praost Karl Raudsepp peab Stokholmi eestlastele kaheksa jut- lust, millele üldteemaks on "Sil- ma, suu ja südamega seespool ki- rikut". Jumalateenistused on Ja- kobi kirikus ning neid kaunistab valg lauluga solistid tenor Ar- viisimaa ja bass Valdek Jüriso ning koguduse koor Harri Kiiski juhatusel.

Esimene jumalateenistus on lõu- kusepühil, 17. okt. teised järgne- va nädala jooksul iga päev. Pär- ast jumalateenistusi on võimalus praost Raudseppale küsimusi esi- tada. Pühapäevadel Jakobi kogu- duses saalis, nädalapäevadel eesti koguduse kantsleisi Eesti Majas. Praost Raudsepp näeks neil kogu- samistel meeldi oma kodu- maa koguduse liikmeid, kunagisi õpilasi ja leerilapsi.

Siia — sinna külastusi

Tallinna propagandalehe "Kodu- maa" teatel tuli Rootsist Eestisse omakseid külastama aiandusäri vanemtüüja Selinde Eirand ja helilooja Harry Olt, Siin levitati teadot, et viimane oli Tallinna läinud Riikliku Akadeemilise Meeskooi esinemisreisile Rootsi ette valmistama. "Kodumaa" järgmine number, kus ära toodud midagi intervjuu laadilist Harry Oltiga, kinnitabki, et vanemate külasta- mise kõrval olud tal ka see ülesanne. Samast selgub ka, et oku- peeritud kodumaa viibis pianist Jutta Kippast.

Ka skulptor Maire Männik, kes oli okupeeritud Eestis kolm nädala, pidas väljaleks oma külas- käiku pagulaste jaoks väljaantavas "Kodumaa" jäädvustada. Maire Männik esines ka Tallinna ring- häälingus, kus sõna anti ka ta kuueaastasele pojale.

Rootsi külastistest mainib "Kodu- maa" veel Johanna Speeki ja Kal- jo Havosart. — Tartust pääses Rootsi ema matusele Veveja Saar ja sugulastele külla Silvi Läti Saaremalt ning Vilhelmine Kobin, Maria Kristine Pomm ja Klara Natalie Kõll.

Austraaliasse laste juurde lasti elama Anna Polikarpus Viljandist ja Julia Pentson Rakverest.

Stokholmi EEL Kogudus

Usulised raadiosaated iga pühapä- teisip., ja reedel kell 19.30—19.45 Juhilainel 31 meetrit.

Stokholmi koguduse peajumalate- nistus Lõukusepühil 17. okt. kell 15. Jakobi kirikus. Jutlustab praost Karl Raudsepp. Laulab bass Valdek Jüriso, SEELK koor Harri Kiiski ju- hatusel. Armulaud. Laulehed.

Lastenühting 17. okt. kell 15. Eesti Maja noortetöös.

Kes Kus?

Rootsi

* Üliõpilane Toomas Mathiesen sai stipendiumi Rootsi-Ameerika Fon- dist. Ta sõitab õppima Wesleyan Ülikooli Middletonis.

* Dr. vet. med. Alar Undriks tähtistas 60. sünnipäeva Falkenberg- gis. Ta on Hallandi seminühingu loomaarstiks ja on suure lugupi- damise osaline oma tööpiirkonnas.

* Milla Punniks Kohtla-Järvelt ja Marie Elisabeth Sild Viljandist on saanud loa asuda alaliseks Rootsi omaste juurde.

* Uppsalas abiellusid Enel-Pille Nõu ja Lars Ake Häggföf. Pruut on Uppsalas Katedraalkooli võimle- misõpetaja.

USA

* Dr. V. Toome, Shveitsi arsti- rohtude kontserni Hoffmann - ja Roche Inc. uurimislaboratooriumi juhataja New Jerseys, kutsuti New Yorgi Teaduste Akadeemia liik- meks. V. Toome lõpetas 1954. a. Bonni ülikooli ää saavutas doktorik- raadi füüsikaalse keemia alal.

* Herk Visnapuu ja Gaede arhi- tektuuribüroo tre projektid Cleve- landis valminud 13. kordsel he- tollile. Praegu on bürool käsil haigla projekteerimine Clevelandi.

* Seabrooki eestlaste hingedar- jane Karl Kiisk siirdus pensioniik- ka jõudnult Saksamaale, et sinna alaliseks elama jääda.

Kanada

* Toronto eesti täienduskooli tuli sel sügisel liigi 100 uut õpilast. Koolijuhatajaks on O. Paas ja koolikomitee esimeheks H. Lupp. * Dr. Rein Lütis nimetati Toron- to ülikooli õppejõuks keemia-inse- neriteaduse alal. Ta on sündinud 1939. a. Tartus. Doktoriväitekirja kaitset ta 1964 a. kevadel Prince- toni ülikoolis, Ühendriikides. Ta on ka selle ülikooli uurimisala ühingu "Sigma X" liige, kuhu võetakse ainult eriuurimuste tegi- jaid.

* Dr. Thomas Timusk läks abipre- fessoriks füüsika alal McMaster- ülikooli Hamiltonis. Ta on sündi- nud 1933 ja siirdus koos vanema- tega Rootsist Kanadasse. Tema doktorikraad on Cornell'i ülikoo- list 1961. a. — Jaan Timusk, Tho- mas Timuski noorem vend, viibib praegu Toronto ülikooli stipendia- dina Inglismaal. Tema erialaks on betooni tehnoloogia ja tulevane koht — Toronto ülikooli õppe- jõud.

* Vancouveri eestlased plaanitse- vad reisi Stokholmi 1968. a. su- vel, kui siin on kavas korraldada Eesti Päevad. Eeltööde korras on juba hakatud koguma andmeid selle kohta, kui paljud sooviksid sellest reisist osa võtta. Vajalik minimaalne arv on 125.

* Montreali eestlased tähtistasid 19. sept. kodumaa lahkumise aas- tapäeva jumalateenistuse ja föis- sesulise koosviibimisega. Samal päeval alustasid tööd ka täiendus- kool ja pühapäevakool. Neis on kokku umbes 60 last. Täiendus-

Leinatega

Pärnus suri Jaagup Linnakivi, sünd. 1910 a. Pihliveres Laina Lepp, sünd. 1788. a. — Richmondis, Ühendriikides, suri närvil- ja vai- muhaiguste eiarist Silvia Luik, Ka- dunu oli sündinud Rakveres 1926. a. Bostonis maeti Margaret Jo- hanna Roosild, pärit Tallinnast. Järva-Jaanis suri Helene Möll, sünd. 1900 Järvaamaal, Tapal suri mag. pharm. Mikkel Önnmann, sünd. 1894 Tartus. — New Yorgis suri Anna Lee, sünd. 1884.

Torontos suri ja maeti West- minster Memorial Park kalmistule Vabaduse Risti kavaleer major Valdo Mäeste. — Chicagos suri Aleksander Kuk, sünd. 1902 Pär- des.

Koidula tütre korjandus

M. a. 1. septembrist kuni tänini (ühe aasta jooksul) on Koidula tütre toetuskes annetanud: "A" 305.— kr., Peet Kaaret 95.— kr., tema kaudu Pärna Türl, ja poeg, gümn. end. õpilaste kokkulekul Jätkunud 54.— kr., EELK Lääne-Rootsi kogudus 100.— kr., Alingsås Pihikond 115.— kr., Borås Pihikond 68.— kr., E. Noorsoo Kavatus Selts tütarl. gümn. end. õpilaste kogu (Hella Raiki kau- du) 50.— kr., Montreali E. ais- selts 47.50 kr. (10 doll.), Helmut Aamissepp 30.— kr., Eveline Sakson 25.— kr., L. Niefänder 25.— kr., H. Arras 15.— kr., E. Tammert 9.80 kr., Tundmatu 10.— kr., kokku 1048.53 kr. (koos ülejäajaga eelmisest aastast). See raha on ümmarguskest- tud summna Koidula tütrele pa- kaupa ta elukohta Florentis ära sa- detud.

"Annetajate ring ei ole lai, kuid nende hulgas on grupp kindlaid ja väsimatud isikuid ja organisatsioon, kes ajajooksul on saanud järgmisi summadid: "A" Lundist 1015.— kr., Helvi Arras 265.— kr., Peet Kaaret 195.— kr., L. Niefänder 185.— kr., Montreali Naistselts 60 doll. (ligi- kaudu 300.— kr.), R. Rebas 125.— kr.

Annetusi võtab endiselt vastu Eesti Ai Keskus Stokholmis, kes need ka Koidula tütrele edasi toimetab. E. Ai Keskuse postigra nr. on 25 80 27. Häägenst, nr. 8, 9. 1965.

Tänuga A. Adson.

koolis õpetavad harja K. Vaikla, ning prouad A. Ruberg ja I. Teo- se. Pühapäevakoolis — pr. V. Puu- sepp, prl. A. Raudsepp, harja J. Kivistu ja kirikuõpetaja Karl Raudsepp.

TEATAJA

Vastutav väljaandja
(ansvarig utgivare):
Ervin J. Nõmmera

Toimetajad: Aleks. Varma,
Harri Kiisk, Adzlaida Lemberg.

Toimetuse kolleegium: August Ar- ras, Oor Horm, Ivo Iliste, Renate Kaasik, Aleksander Kops, Kal- ju Lepik, Akel Mark, Heinrich Mark, Jaan Mets, Rein Moora, Vilhelm Muld, Oor Mägi, Enn Nõu, Harry Olt, Enno Penno, Zoja Raskasov, Juhan Raud, Karl Ristikivi, Joosep Tõstov, Peeter Tõnus, Evald Uustalu.

Bank: Svenska Handelsbanken
Arsenalgatan 1, III, Sthlm C
Box 16 323, Stokholm 16
Telefon 20 70 61
Postigiro 53 571

Tellimishinnad:
Skandinaviav 3 kuud 11 kr., 6 k. 21 kr., 12 k. 40 kr.
Mojal 13 kr., 25 kr., 48 kr.

Tryckeri AB Mercur, Stockholm 1965

Telverker'i asjaajamine on laupäeviti suletud aasta ringi

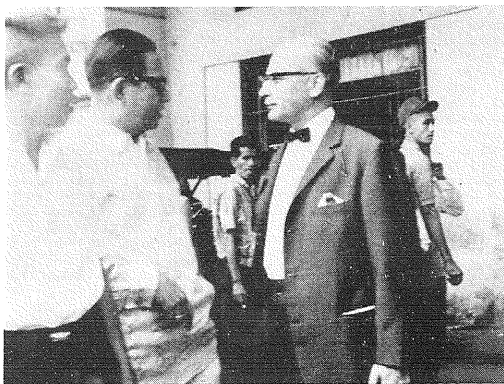
*

Korraldus puudutab telefoni tellimist, tellimisi aparatuur ümberpaigutamiseks ja muutmiseks, telefoniarvete maksimist jms.

(Telligramme sisseandmine ja kõned telefonikabiinidest seevastu on võimalikud ka laupäeviti).

TELEVERKET

A.Hormi kõneringreis Austraalias ja Uus-Meremaal.

Manilla kongressilt: Arvo Horm vestleb kongressi presidendi ja Filipiinide parlamenti esimehe Cornelio T. Villareal'iga.

Osa võttes Manilas toimunud APACL kongressist jätkas Balti Komitee esindaja Arvo Horm kongressi lõppedes ringreisil Austraalias ja Uus-Meremaal. Ta esines 6 ettekandega, külastas balti organisatsioone, eesti ja läti maju ja võis põhjalikumalt tutvuda ka eesti rahvusgruppide tegevusega maakera teisel poolel.

Saabusdes 14. sept., Sydneyses, andis A. Horm sama päeva õhtul Eesti Majas ülevaate eestlaste tegevusest Rootsis, samuti tutvustas koosolejaid Manilla kongressi töös. Sellele järgnes dr. Roland Sarve poolt korraldatud dinee Chevrou-Hilton hotellis, millest võttis osa ka Austraalia E. Seltse Liidu esimees Alfred Tanimäe ja rida teisi külalstajaid tutvumise sõpru. 15. sept. oli lõuna Balti organisatsioonide esindajate poolt, kus viibisid Austraalia Läti Liidu esimees A. Dukats, Leedu Ühis-konna president S. Narusis, abiesimees B. Barkus, A. Eesti Seltse Liidu esimees A. Tanimäe ja balti informatsioonikeskuse sekretär Ylo Puusepp.

Järgmisel õhtul toimus Eesti Majas ettekandekoosolek ingliskeelses Balti Informatsioonikeskuse korraldusel, kus A. Horm kõneldes kommunistide uuest subversivsest taktikast ja agressioonist nii Euroopas kui ka Aasias.

Neljapäeval, 16. sept., külastas A. Horm koos Sydney Eesti seltsi end. kauaaegse esimehe Karl Liivat'iga eestlaste asundust Thirlmere's, kus eestlastel on ca 80 kanafarmi ja kus üle 200 eestlast. Siin tutvuti kohaliku seltsi esimehe Villem Ojameetsa juhatusel ümberehitamisel oleva Eesti Majaga, uue vanadekoduga ja Leonid Rampe moodsa farmiga.

A. Horm lendas edasi Melbourne'i, kus teda vastu võtsid kohaliku Eesti Seltsi esimees Meinhard Ots ja Läti ning Leedu organisatsioonide esindajad. Samal õhtul külastati kohaliku Läti Maja, mis on suuremaid ja moodsamad läti maju vabas maailmas. Austraalias elab ca 18.000 lätlast ja 7.000-liikmeline läti koloonia Melbourne's on eriti aktiivne ja hästi organiseeritud. Läti Majas asub ka suur 6.000-köiteline läti raamatukogu. A. Horm esines siin ülevaatega oma reistist ja balti koostööprobleemidest. Kohal viibisid läti informatsioonifond; esimees I. Bredrichs, ka Rootsi läti rahvusfondi esindaja A. Prods ja kohalike läti ja leedu organisatsioonide esindajad.

18. sept. toimus kokkutulek Melbourne'i Eesti Majas, kus A. Horm andis ülevaate rootsi eestlaste elust ja tegevusest. Kohal viibisid Melbourne'i eesti organisatsioonide esindajad, samuti Seltse Liidu abiesimees Villem Maidre.

Sama päeva õhtul jõudis A. Horm Uus-Meremaa suuremasse keskusse Aucklandi, kus teda vastu võtsid Uus-Meremaa eestlaste-konna senior dr. Juhan Tork ja

Uus-Meremaa Seltse Liidu esimees Karl Vambola Ratasepp. Pühapäeval 19. sept. toimus Aucklandis 2 kokkutulekut: Esimene neist kohaliku Balti Klubi korraldusel, kus A. Horm esines ingliskeelse ülevaatega ja vastas küsimustele. Kokkutuleku lõpetas APACL Uus-Meremaa osakonna esimees ja Demokraatliku Liidu president M. Feers. Hiljem järgnes koosolek eestlastele, mida juhatsid kohaliku seltsi esimees Paul Hanson-Okk ja Liidu esimees Ratasepp. Järgnevatel päevadel A. Horm külastas rida eestlaste perekondi, samuti tutvus Uus-Meremaa vaatamisväärsustega ja loodusega. Uus-Meremaal jätkus ringsõit Havai saud USA läänepoolsele ja siit edasi Mexiko kaudu New Yorki.

AB Svenska Trähus

Rootsi suurimaid villaehituse ettevõtteid A/B Svenska Trähus esineb tänava sügisel Chicago näitusel oma ehitusala uudisega, kuidas ehitada ekonomiselt ja soojust pidades hästi planeeritud elumaju. Ka meie inimesed on usaldanud oma korteri probleemi lahendamise üleväl tähtsündu ettevõtte kätesse. Juttuajamisel ühe villaomanikuga selgub, et maja on väga nägus, soojust püüv ja väga hästi ja otstarbekohaselt planeeritud. Peale selle on ju ka raha paigutamine oma majasse ettenägelik samm praeguses majanduspoliitikas.

Svenska Trähus ehitab Teile maja koos ehitusgarantia, mis on ainuke ettevõtte siin Rootsis, ükski teine ei ehitata. Vaadake lähemalt meie tänases lehes leiduvat kuulutust, kust leiate lähemat informatsiooni.

Nõudke kataloogi, kus leiate kuni 40 eritüüpi villasid, mida on kujundatud ja vormi andnud ettevõtte tuntud arhitektid. Vaadake lähemalt meie tänases lehes leiduvat kuulutust, kust leiate lähemat informatsiooni.

Rootsi gaasibetonifirma "Duroxi" direktor Birger Agering koos paari spetsialistiga selts alalt käis tutvumas okupeeritud Eestis valmistavate ehitusmaterjalidega — põlvkivituhast gaasibeton ja silikatsiitiga. Rootslased andsid neile ehitusmaterjalidele hea hinnangu, nagu kirjutatakse Tallinna lehes.

Toronto Eesti Ühispank annab õppelaenu

Kanada ühispankand said rahandusministriumilt õiguse anda riikliku tagatistega õppelaenuid. Oigus selleks anti suurematele ühispankadele, nende hulgas ka Eesti Ühispankale Torontos, teatav "Meie Elu". Viimane annab õppelaenu ainult oma liikmeskonnale kuuluvatele üliõpilastele.

EESTLASKOND VAIKSE OOKEANI RUUMIS

Reisimärkmeid maakera teiselt poolelt

Kahtlemata suuremaks muudatuseks, mis maailmapildis pärast II Maailmasõja lõppu toimunud, on Aasia ruumi kiire nihkumine rahvusvahelise poliitika tulipunkti. Atlantil ruumis on vaba maailma ja Moskvast juhitud rahvusvahelise kommunismi vaheline külm sõda tõesti kinni külmunud, see on nagu oma status quo positsioonis, takerunud vaikne kaevikusõda, kus mõlemad peavastased Moskva ja Washingtoni kindralstaapides ilmselt väldivad suuremaid operatsioone ja frondnihkumisi — kahjuks muudugi meie taotlustele ja soovidele.

Nii USA kui N. Liidu tähelepanu on ilmselt nihkunud ähvarvusi, saajatusi ja agressioonilekke purskavale hiigeldraakonile Aasias — Hiinal. Kommunistlik Hiina on mõne aastaga muutunud kesksesse probleemiks maailmas ja sed: mitte ainult Aasias ja Vaiksest ookeani ramiivatel rahvastel, vaid üha rohkem ka Euroopa ja Atlantil ruumi suurvõimudele.

Kui nii nagu ei imestagi enam kui neil päevil "Los Angeles Times" juhtkirjanik William S. White kirjutab, et mitte UN-i sekumine, vaid USA—N. Liidu koostöö kindlustas India-Pakistani vaherahu. Ja juhtkirjanik väidab isegi, et nihiasti Vietnam küsimuse ja teiste Aasia probleemide lahendamise — ühe sõnaga: Hina agressiooni pidurdamine tulevikus, oleme suurel osalt USA—N. Liidu koostööst. Järeldus sellist peaks siis ka olema, et selline koostöö oluliselt halvendab ja pikendab Euroopa ikestatud rahvaste vabanemistaotlust.

See muudatus maailmapoliitikas ja kommunistliku agressiooni nihkumine Aasia ruumi on asetanud

täiesti uude olukorda ka koos teiste eksilrahvastega need eesti rahvusrühpid, mis asuvad Vaikse ookeani ruumis. Austraalias Uus-Meremaal ja USA Vaikse ookeani kallastel elab kokku ligi 10.000 eestlast ja see küllalt suur eesti rahvusgrupp on juba vahetult puudutatud kõigest sellest, mis praegu toimub Aasias, South-Pacific ja Polineesia hiigleruumis. Järgnevat read tahavad pakkuda väikest ülevaadet neist muljetest, mida olen saanud reisides möödunud nädalatel läbi selle hiigleruumi ja kontaktis olles eesti organisatsioonidega ja kaasmalastega küll Sydneys, Melbourne, Aucklandis, Honolulu ja Los Angelesis.

Vanim eesti kodu võõrsil — Sydneys

Austraalias elab praegu ligi 6.000 eestlast, neist juba varem siia asunud 500—800, ülejäänud uustulnukad. Sydneys asub 3.000, Melbourne ligi 1.000, Adelaide — 800, Thirlmeres ca 200 eestlast, edasi väikesed kolooniad Canberas j. t. keskustes.

Sydney Eesti Maja ehitati juba 30. a. tagasi vanaeestlaste poolt. 8 aastat tagasi teostas tookordne Eesti Selts esimees Karl Liivat äge ulatustliku maja ümber- ja juurdeehituse. Ametlikult on maja hooldajaks kooperatiiv Eesti Maja. Välad on juba mõnda aega tagasi makstud, Eesti organisatsioonid saavad maja kasutada tasuta, maja parandus- ja majandamisummad saadakse saadile väljatüürimisest teistele rahvastele, samuti eino-laust. Ruume on siin ohrastri: kaks suuremat saali, 3 klassiruumi täienduskoolile, organisatsioonide ja

ajalehetoiemuse ruumid, raamatukogu ja korralik elinelaaruum. Peale Toronto Eesti Maja peaks Sydneys Eesti Maja olema üks suuremaid, asudes ka 2,5 milj. suurimmas kõigile kättesaadavalt. Ja muidugi on sellisel eesti kodul Sydneys otse ainulaadset keskne osa täita nii rahvusliku kui poliitilise tegevuse alal, mida võibolla on raske mõista Rootsis, kus selline tegevus toimub arvukate keskoorganisatsioonide büroode ja ka lehtede toimetuste kaudu.

(Järg. lhk. 5).

O. LUTSU "MÄLESTUSKIVI" SAATUS

Järvepere küla Posti talu Palamusel on kirjanik O. Lutsu sünnikoht. Jõgeva rajooni koduüriajad ja külanõukogu vedasid talu õuele, endise vihusauna kohale nägusaks raiutud põllukivi. Mida nägid aga tagasi sel suvel, kui nad suurte salkadena Lutsu sünnikohata vaatamas käisid? Nägid, et mälestuskivi ümber on silo jäätmetekannikud, mis levitavad teravat haisu, et Posti endise, elumaja kohal, mis juba paari aasta eest kokku varises, on ehitatud jääkelder, mille ees endise kaevu lahtine auk, kuhu juba lapsi sisse kukkunud. Nüüd on alustatud ülekoolhoosilist aktsiooni, et Posti õuet ja mälestuskivi ümbrust prahist puhtaks teha!

Liitunud Rahvaste Organisatsioon liikmeks tuli veel kolm riiki — Malaisia föderatsioonist lahkunud Singapur ning äsja iseseisunud Gambia ning Malediven. Saareriik Malediven on kõige väiksem LRO liige — 81.000 elanikuga.

Ett modernt livsmedel-sortiment — ett sortiment under utveckling

Vid Kungsörnen arbetar man ständigt på att ge basingredienserna i våra måltider en enklare, snabbare tillredning — att ge Sveriges husmördr ett nytt, lättare sätt att köpa livsmedel och laga god mat efter utprovade, näringsriktigt sammansatta recept.

KUNGSÖRNEN

Kultuur ja kriitika

Teise maailmasõja suurim sõdur

Kindral MacArthur'i mälestused

Mõni sõna "Elu kontserdist"

Minu elised ja minust vanemad mäletavad kindlasti Kitzbergi ütlemist Piibu-Kadri suu läbi: "Illi pere-meheke, tema ju üksi teine jah. Setu-sama poega mul on..."

Stokholmi Eesti Teater avas oma sügishooaja Herman Bahri "Elu kontserdiga". Kirjutasin siin ette, et täna saadugi arustamiseks tähti paberile jätta, sest setu-sama teatrit meil on...

Eelmise hooaja lõpetas teater Väide suurepärase "Pisuhümnaga" ja saalis istuja tundis ennast teatris tervelt. Mõnigi enne etendust esinenud kahtlus mõne osatähtsena osasse sobimise osas kadus. Kokkuvõttes terviklikus meeleolus avalaskijate ja saalis istujate vahel oli jagu.

Kahjuks ei saa seda küsileva hooaja avamise kohta ütelda. Kõige pealt juba näidend ise, "Kontserdi" taotlus koostööd olla kirjutatud sadu. Ja enamuse nendest on toimunud. Ja seda on ka "Kontsert". Tuleb vaid imetleda näitlejaid, kes olid jõudnud pähe õppida selle oomamoodi tühiste vastustega taarutamise. Ma ei hakka hindama ühe või teise osatähtsena osatähtsena või ebakõnnust. Lõppude lõpuks ei saa ju ka näitlejalt nõuda, et nad "kirjutust suppi keedaksid".

Kuna ka mõnikord varem on tõlke-rikkide valimisel samaladest komistamisest esinenud, siis — meil on olemas vanemaid ja uemaid algupäraseid näidendeid. Tegemist on ju ikkagi eesti teatriga. Ma vaatsin näit. Kõikidele "Säärast mulki" tunduvat meeltemini, isegi keskpaigas mängu puhul, kui ükskõik millist tõlke-rikkide. Selge on ka see — peaks vähemalt olema, et siinsete teatritega suudame me võistelda vaid oma näidendite esitamisel.

K. L.

"MANA" ilmub edasi

Kirjanduse- ja kultuuriajakirja "Man" trükiti viimast aastat "Esto" trükkijaks Stokholmi. Eesti ühiskondlased olid innuga asja suures ja neid h. Sikuga eesotsas on ajakirja toimetuse töist põhjust avalikult teada. Teine asi on trükkimise poliitika, ja pidev lohakas ajakirja väljastamis- sel, mis viis enne kaheksanda aasta- künaga alustamist koostöö katkestamiseni.

Rahaliste raskuste ületamine, mis lepingu ülestulmine kaasa tõi, on nõudnud aega, samuti uute trükivõimade leidmine. Pingutused on pika päeva välja kandnud. Uus "Man" anti augustis trükiti Toronto. "Man" toimetuse Rooris on juurde tulnud nro kutselise ajakirjanik Eino Tubin. Kuna toimetuse töö nii Rooris kui USA-s on saanud häirima jatkuda, siis on nüüd "Man" Kanadast välja- saatmisel mahuka keksikunumbri. Selle trükitoimetajaks, on olnud Hel- lar Gräbbi, "Man" peatoimetaja Amerikas. Numbri juhtumitöideks on võitlus lahtisema elulaadi eest ja noor- te kirjanikele jõudude esilemises.

Proosaga debüüteriväl Hiljar Enari, Arvo Lannus (mõlemad USA-st) ja Enn Nõu (Rootsi). Esimeselt on romaanikand "Sest mina olen", teiselt novellid, millest j. Nõu oma, "Veelkord viimast korda" arutas elava- vat poleemikat, kui autor selle leva- del Kultuurikooris uudisloomingu- õhtul ette luges. Uutest louletajast on esil nro näitlejana New York- ist, Aime-Li Martinson; Kaarel Saar ja Tiit Lehtmet. Proosast märkimis- väärt Salme Ekbaumi kaht laulu, luulet juba varem "Manas" esinenud Urve Karuksi ja Eduard Krantsi uusi versse. Dante 700-nda sünnipäevaks on Ivar Grünthal tõlkinud V laulu "Inferno", mis pühendatud õnnetuile armastajatele pörgu tuuliseimas osakonnas. Esseedest olgu mainitud prof. Martin Puhveli oma "Shakespeare ja Marlowe — neljasaja aastane sild kahe ajastu vahel", prof. Aleksander Asplii "Kaasajate prantsuse luule suundumusi" ja Ilmar Laabani "Kun- stide situatsioonist tänapäeval". Mood- sest inimaju-uurimist annab aru Rein Silberbergi külastus Elmar Einbergi laboratooriumi Baltimore'is. Arvustuse- osakonnas on kriitikat nii kodumaal

kui vabas maailmas ilmud eesti kir- jandusest Gustav Ränga, Evald Uus- talu, Hellar Gräbbi ja Ivar Grünthali sulest.

Muusika valdkonnast on Eduard Tu- bina arvamus Herbert von Karajanist Beethoveni sümfooniate tõlgituseks. Kunstiasas kommentaar Madis Ürike kultuuriauhinda Endel Kõksi ja Ilmar Laaban Eep Ojamaa näitust uues maailmas. Kuidas Laabanil endal läiks tema pikemat aega kestnud USA- tureel, sellest jutustab A. Aspel. Aspel märgib ära ka Aleksis Ranetti ümmarguse sünnipäeva. Teiste tüht- päeva-artikleid on kirjutanud Rudolf Kivirannal Johan Kõpp ja Ivar Grün- thali Erik Thomson.

Uue "Man" kaas ja kujundus on arhitekt Peeter Sepalt Toronto. Pea- gu astronoomilised väljandmiskulud on tingind "Man" tellimishinna tõst- misel roolis 40 kr. peale. Tellimisi võtavad Rooris vastu Paul Laan, Mel- lanbergsvägen 87 nb. Hägersten ja Ivar Grünthal, Södra Vägen 6, Göte- borg S (postitöö 43 41 91, Göte- borg).

Arvo Mägi uus romaan

Arvo Mägi romaan "Viimane paar". E. Kirjanike Kooperatiivi oktoobriku- raamat, jõudis lugeja juurde. See koosneb 25 episoodist, kuusjuures üks eelmise episoodi tegelastest astub järgmisel. Tegutsespaigas on Tartu ja ajaks kahekümneanda aastad. Need 25 episoodi on värvikad pildid too- nastest Tartust. Tegutses kulgeb auli ja kesklinna vahel, noorte juurest va- deda juurde ja vastupidi. Raamat on kirjutatud Arvo Mägi omase peate- vaatja asjalikkuse ja heatahtliku ironiaga.

Karl Rumori mälestuste teine köide

Novembris lubab E. Kirjanike Koo- peratiiv lugejatele Karl Ast-Rumori mälestuste "Aegade saadus" teise osa. See hõlmab revolutsiooniga, vangilapivi ja Esimest maailmasõda. Uue raamatu eel tutvustuseks ütles kirjanik: Teose eeskaalu tõstab asja- oolu, et autor mitte ainult ei kirjel- da, vaid ka iseloomustab ja hindab. Need ei ole resigneerunud tagasivaata- ja read, vaid on tõelise vaatleja ar- veraamatud veendumustest kirgastunud lehelüljed.

Helga Nõult lasteraamat

Helga Nõu, kes viimati saatis lu- gejatele esikromani "Kas süüb rohtu", on kirjutatud lasteraamatu "Ruuduline röövel". Autor illustree- rib selle ise ja E. K. Kooperatiiv lubab raamatu varakult enne jõulu- pühi välja anda.

Eesti ja rootsi kirjanike koostöö

Skåne kirjanikrühing — Skånes för- fattarsällskap — ja Eesti Kirjanike Kooperatiiv tegid Lundis algust ühis- te kirjanike klubiõhtuga. Esi- mene oli 4. okt. Sellest võtsid osa Skånes eluavaist kirjanikest Hans Peterson, Bo-Ivar Nilsson, E. Hall- gren, Göran Sonnevi ja Ingemar Lec- kius ning Berend Kängö ja Valev Uho- püü. Teemaks oli kriitika ja lu- poleekse sõnavõtteks oli Valev Uho- peegaskonna suhte probleemid. Eesti- püü. Kokkulekku kavatsetakse korral- dada kord kuus ja osavõtt oiks vaba- kõigile kirjanikeühendile. Klubiõhtu peetakse E. Kirjanike Koope- ratiivi ruumides.

Ilmus

ARVO MÄGI

VIIMANE PAAR,

25 variatsiooni. 288 lk.

EESTI KIRJANIKE

KOOPERATIIV,

Fack 1, Lund 3. Pg. 43 37 71

Teise maailmasõja kõige suurem sõdur — nõnda iseloomustab Suur- Britannia kindralstaabi ülem lord Allanbrooke Douglas MacArthurit Jaapani võitjal. MacArthur ise jõudis lühikest aega enne surma mineval aastal lõpetada oma memua- riardega.

Raamatus, mille pealkirjaks "Re- miniscences" (Meenutused), jutus- tab MacArthur oma sõjamehelust ilma kibestuse ja süüdistamiseta, kuigi tal olnuks mõlmasaks põhjust, Douglas MacArthur — parima tun- nistusega West Point sõjaväeakade- deemiast, mis see kunagi oli välja andnud, kõige noorem diviisilüem. Esimeses maailmasõjas (ja juhtis kuulsat "Viktorikarediviisi"), siis West Point akadeemia noorim ju- hataja ja 50 eluaastaga kindral- staabi noorim ülem — polnud ko- dus üieti kunagi populaarne kuju. Ta jutustab neist asjaoludest, mis tema populaarsust alla käisid, ilma vaenulikkuse ja vihameelela, ta vaid nendib neid.

Kui MacArthurile pandi süüks, et ta kindralstaabi ülema kasut- tes kurjasti sõjaväeõu sõja- veteraanide Washingtoni marssi laialilajamiseks (1934), lasi ta end Flippiinidele saata. Saarelik oli parajasti sõlmutumaks saanud ja MacArthur'i ülesandeks jäi selle sõjajõud välja ehitada.

MacArthur jäi sinna kuni 1941. aastani, kui puhkes sõda Jaapani- ga ja ta nimetati USA sõjajõudude ülemaaks Väikes ookeani piirkon- nas. Ta kirjeldab üsnagi üksikas- jalt oma ideid ja põhimõtteid võidule jõudmiseks selle sõjajä- rel ning jutustab ka neist vastu- oludest, mis tal sealjuures tekkis- id Washingtoni ülemjuhatajaga. Euroopa sõjakoolides väljaõppe sa- nud mehed pidasid kinni Napo- leoni meetodist, ütles ta. Tema aga kavandas "likutavat sõda", suur- te mõõtmes, Jaapani vallutamise peatükki ja mälestused ülemjuhatajaga" vallutatud Jaapani- st on huvitavamad osad sellest mäletusraamatust. MacArthur'i Jaapani-poliitika kohta on korduvalt öeldud, et tema oli õieti see, kes tõkestas Jaapani poolitumist, na- gu N. Liit seda taotles. MacArthur ähvardas, et ta laseb vangi võtta iga venelase, kes okupeeri- jana Jaapani pinnale sõandab il- mudu.

Aastal 1950, kui Koreas puhkes sõda, kutsuti MacArthur Jaapani- st ära ameerika vägede üle- juhatajaks sellele rindele. Sellest ajast ja noist sündmusist leiame "Meenutustest" mõndagi, mis täi- endab meie kaudeist mälestusi- toonastest sündmustest. MacArthur- li president Trumaniga juba varem olnud tõsiseid mõtte lah- kuminekuid Hiina küsimuses, mis ei tõstnud presidendi sümpaatia- tema vastu ja me mäletame, mil- leni nende vahelkord arenes. Too- kord oli juttu, et vastuolu pea- põhjuseks oli küsimus, kas visata

Poliitiline raamat

Christoph Inhoffi raamat, "Israel — die zweite Generation", on eriv- neist rohkem, enam imetle- vaist kui vaatlavast tõdest, mis Saksamaal Israeli kohta ilmunud, tõdest, mis just kui oleksid kir- jutatud selleks, et midagi heaks teha, ütlet arvustaja Peter Grubbe (Die Zeit).

Ta annab nim. raamatule hea hinnangu, kuna see vaatleb täna- päeva Israeli "objektliivselt, ilma resentimentideta". Inhoff annab pildi Israeli maast rahvast ja elu- olust. Kirjeldades majanduse hoog- sat arenemist, täistab autor sa- maegselt rea küsimusi, mis tek-ivad sellest, et Israeli väikesse ruumi on kokku surutud inimesed erinevate keelte, traditsioonide ja eluviisidega erineva kultuu- riga. Autor iseloomustab Israeli "Katselkaasist tulnud riigina" ja arutleb missugused tulevikuvälja- vaated võivad olla sellel, lausa surmavaenlastest ümbritsetud maal.

Hiinale aatompomm, või mitte. Truman olevat seda soovind, Mac Arthur vastu olnud. Mälestustest võib aga välja lugeda, et need olid pigem erinevad üldpõhimõt- te ja erinev vaimulaad, mis ei lasknud neid kaht teineteisele lä- heneda. Truman — kompromissi- desse uskuv parteipoliitik, MacAr- thur — eluagne sõjamees, kes ei tunnistanud mingit vahendit, mis võiks asendada võitu.

Kui MacArthur oma rahvasin- dajast sõbrale Martinile kirjutas, missuguseid raskusi valituse pain- dumatu poliitika talle valmistas ja kirjasaja selle avaldas, otsis president põhjuse — sõjaväelise võimu lubamatult tarvitamine — MacArthur'i tagandamiseks. Kirja- pandud mälestustest loeme, kuidas MacArthur, sõjajalast tõustes, kuulis raadiost, et teda on tagan- dand kõigist ametitest ja sõja- väejuhi positsioonilt.

Raamat jutustab ka ägeid kokkupõrkeid Rooseveltiiga viima- se presidendiks oleku ajal. Kuid need kaks, küll täiesti erinevat, ent suveräänset iseloomu, suutsid siiski teineteisele järele anda, Mac Arthur toob nende "tülide" illus- tratsiooniks järgmise: Ta ütles kord presidendile otse näkku, et ma sooviks, et viimne needus, mis sureva ameerika sõduri suust tu- leks, käiks mitte tema, MacArthuri, vaid Roosevelti pihta. Nähes pre- sidentil ilmet, märkas MacArthur, et ta oli liiga kaugele läind. Ta palus vabandust ja ütles, et ta ei- saab presidendi käsutuses. Roose- velt, kes oli end kogunud, vastas: "Douglas, ära ole nari". Vahelkord jäi endiseks.

MacArthur'i mälestuste raamat sisaldab huvitavaid üksikasju me- le veel nii lähedast ajast ja an- nab pildi sellest "Teise maailma- sõja kõige suuremast sõdurist" il- ma kellelegi arveid õiendamata või viha kandmata. Kui viimastes peatükkides kajastub veidi nukra- meelust, ei vaata ka selle tagant vastu kibe kriitika ja süüdistus.

—aa—

Douglas MacArthur: Re- miniscences, London 1965.

Eesti kirjanduse tõlkimisest soome keelde

Sel teemal pidas Helsingi üli- kooli eesti kides lektor, mag. Eeva Niinivaara 6. ok- toobril Soome Kirjandus- se Seltsis Helsingis ettekan- de, milles ta käsitles küsimust eesti kirjanduse tõlkimisest soome keelde ning selle avaldamist Soomes möödunud sajandi lõ- pust kuni tänapäevani.

Ettekanepidaja kinnitas, et tänapäevalgi on küllaldaselt kompe- tentseid eesti proosakirjanduse tõl- kijaid, kuid raskusi on väljaand- misega. Mõningate tähtsate eesti teoste, ms. K. Ristikivi Hin- ged oö, juba valminud tõlkeid ootavad kirjastajad.

Lektor Niinivaara tegi ka üksik- asjaliku ettepaneku teatud uue- ma eesti kirjanduse — ni pagu- luses kui ka okupeeritud Eestis avaldatud — tõlkimiseks. Ms. ni- metas ta Friedebert Tugla- se "Väike Illimar", mis on ilmunud juba kuues võrkeeles, tuleks kirjaniku 80. sünnipäeva puhul tuleval aastal välja anda ka soome keeles. Samuti oleks te- ma arvates soovitat, et teatud ju- ba varem ilmunud teosed, nagu näiteks Eestlin Runnora, viibolla täiendatuna uuema luu- lega, ning A. H. Tammsaare Kõrboja peremees, tuleks anda välja uues trügis.

Eesti keele kursuse soomlastele

Tallinna raadio alustas 3. okt. eesti keele kursust soomlastele. Seda juha- tab kirjanik Lennart Meri.

See 32 tundi pikk raadiokursus saadetakse laupäeviti kell 18.15 Soome aja järgi ja korratatakse esmaspä- val kell 11.30. Kursuse nimiks on "Pätkä ja Malle Tallinnas" ja teksti avaldatakse laupäeviti nädal aega en- ne vastavat saadet soome kommunist- likus ajalehes "Kansan Uutiset".

Kursus sisaldab ka harjutusi, mille tekstid tuleb saata Tallinna radio toimetusele. Need tagastatakse paran- datuna üks kord kuus saatjale. Ope- aasta lõpul, mais, on kursuse pari- matele lubatud preemiaid ja kõige pa- remale õpilasele "eriline üllatus".

Märgitagu, et kui soomlased on varem pöördunud Soome—N. Liidu "sõprus"-ühingu poole, et see kor- raldaks eesti keele kursusi, on vastu- seks olnud: "Õppige vene keelt".

EESTI KEELE RISUSTAMISE VASTU

Üks vastsemaid riike maailmas on Tansania. Nüüd on ellu kutsunud ka Hania, mille kinni- tuseks Viljandi metsakombinaat laskis vastavate asjaameste korral- dusest välja seesuguse etiketiga ti- kutopsi, Kui aga peaks selguma, et tegemist on hoopis Haan ja- ga Lõuna-Eestis, omandab tiku- tops suure väärtuse tikutopsiko- gujalise, samasuguse väärtuse, na- gu on näiteks vigased kirjama- rged margikolektsioonidele.

Mõni aeg tagasi jooksis Tallinna kinodes film "Hamlet", ehitajate klubis aga näidati kinopilti Taani printsist "Gamletist", nagu seis müüriühtedel. Tõenäoliselt tule- vad samas klubis varsti ekraniile "Kuningas Lir" Shekspiiri järgi ja "Tartuf" Moliere'i motiivides". ("Sirp ja Vasar" 3. 9.). Pilge on suunatud vene keele mõjude pihta.

"Estonia" külastäigale Moskvas. Külastetendust antakse aja- vahemikul 14.—28. oktoobri. Ka- vas on ooperid, ballette ja ka opereti. Teatriga sõidavad kaasa riiklik meeskord, koorijuhid se- gakoora, poisteoorkor ja kammeror- kester, kes esinevad lõpukontser- did Kremlis 400-liikmelise koorina.

"VENNASRAHVASTE" RAAMATUD

on paarikümne aasta jooksul eesti keelde tõlgitud ja trükitud 1279 nimetust, sellest aga 1079 nimetust vene kirjandusest. Teiste "vennas- rahvaste" arvele langeb kõigest paar sada. Teiste N. L. rahvaste keeltes on avaldatud 144 eesti ra- matu tõlget, näit. Gruusias 4, Kar- jalas 12, Leedus 24, Lätis 52. Eesti keeles on ilmutatud 12 lee- du ja 40 läti raamatut.

Gümnaasiumi juubelpidu tulemas

Sel sügisel täitub 20 aastat Stok- holmi Eesti Gümnaasiumi asutamist. Kooli on põhjus sead sündmust väi- rikalt tähistada. Selle juubelpäeva puhitsemiseks stardib Stokholmi Ees- ti Gümnaasiumi pühapäeval, 24. okt. s. a., koolipöega, mis toimum güm- naasiumi endis ruumes Rålambsho- vs Länsehläsi platsi ääres.

Peol esitatakse muuseum gümnaa- siumi oma õpilaste poolt O. Miki- veri spiks "Don Juan", mis sisaleb vaimukaist repliigist ning keerukaist lõbusast situatsioonist ja kindlasti läheb vastutajaga publikus, keda loo- dame näha sellel pidupäeval hulga- selt.

VAJATAKSE

AJALOÕPIKUID

Stokholmi Eesti Gümnaasium pöö- rub tungiva palvega kaasmalaste poole laenata gümnaasiumile mõnd Eesti iseseisvusajast ajaloopikut. Teatada palutakse aadressil: Estniska Gymnasiet, c/o Stockholms Universi- tet, Apbergsgränd, 50 Stockholm C või tel. 21 61 99 ja 21 84 54.

EESTLASKOND VAIKSE OOKAANI . . .

(Alguks ltk. 3).

Eestlase suuretegevite — rahvusliku aktiivsuse kesk-
kus ja mootor

Roland Sarv'e plastikatööstus "Driedad" on mitmes suhtes ainulaadne ettevõtte. Kõigepealt peaks see tööstus olema üks suuremaid eestlaste ettevõtteid vabas maailmas. Roland Sarv saabus Austraaliasse Fidzi saare kaudu Rootsis 1948. a. Endine Shelli õlifirma Tallinna osakonna tehnik ei teadnud siia muidugi midagi plastikatööstusest. Aga ta oli tuntud juba Eestis ja Rootsis kui improviseerimise geenius, leiutaja ja väsimatu algataja. Koos abikaasaga hakkasid nad Sydney's ühes väikeses ruumis valmistama vihmamantleid. Juba seegi tookord julge algatus maal, kus nii vähe vihma sajab. Nüüd on Sarve tööstus vallutanud juba 35 % kogu Austraalia turust vihmakubede alal. Ettevõtteid on praegu 270 töötist, on ülimehhaniseeritud ja suurel osal automatiseeritud seadlised võimaldaksid toota juba isegi kogu Austraalia turu vajadusteks ja ekspordiks. Aga vihmamantlid on nüüd Sarve tööstuses vaid kõrvalprodukt. Tehase peatootang on suunatud peamiselt moodsa plastikimperiumi uutesse tootangusektoritesse: plast-ootpaneelid, ujumissaseinad, uut laadi mänguasjad ja igasugused plast-pakendi tooted, kus on võimalik rakendada automatiseeritud masstootangu tehnoloogiat. 80 % tehase masinaist on ins. Sarve enda konstrueeritud ja täiendatud. Paari väikeses tööstus-baraki asemel haarab Sarve tehase kompleks nüüd laiendatud maa-alal Sydney eeslinnas ja ruumi tehase laiendamisekski on veel küllalt.

Sarve plastikatööstuses töötavad praegu ligi 60 eestlast. Oluline on aga see, et see eestlaste töötajaskond haarab väga paljusid Sydney eestlaskonna rahvuslikult juhtivaid ja aktiivseid inimesi. Austraalia Seltside Liidu esimees Alfred Tanimäe on siin firma finantsdirektor, siin töötavad juhtivatele kohale suur arv Sydney organisatsioonide aktiivseid inimesi: end. Seltsi esimees Karl Liivat abikaasaga, Lui Orav, pr. Markna, Linde, toimetaja Viidang, Eesti Keskarhiivi juhataja dr. Salasoo ja palju teisi. Firma on nagu suur eestlaste perekond ja suuretegevite ongi tegelikult perekonnaktiivselt, kuna direktiooni kuuluvad veel pr. Asta Sarv ja poeg Rünno Sarv.

Vabrikus võib igal ajal ajada ka rahvuslikke asju ja kui vaja, lõunavahetajal pidada isegi juhatuste koosolekuid — liikmed on ju kõik sama katuse all ja koos. Veel enam, siit vabrikust tihti trükitakse ja levitatakse Rahvuskapitali korjanduslehed, aktsioonide puhul eestlannade sekretärid kirjutavad märgukirju jne. Dr. Sarv on muidugi üks suurim anne-

taja eestlaste ürituste ja korjanduste puhul, on see siis Eesti Maja juurdeehitus, kultuurifond või abistamistevõime. Ja dir. Sarv ise kinnitab muheldes, et selline rahvuslik ja ühiskondlik tegevus suur-firma raamides ei ole firmale vähemasti majanduslikku tagasilööki toonud, kulud lähevad ärikuludesse, suur arv rahvuslikult aktiivseid eestlasi, nautides küll selliseid vabadusi ja eeliseid rahvuslikus ja seltiskondlikus töös, samal ajal on huvitatud sellisel määral ettevõtte kasvust ja edust, et firma ongi laienenud ja kasvandust ette rekordilise kiirusega. Dir. Sarv soovitat ka teistel eesti ettevõtte-
jatel vabas maailmas igati püüda kaasa aidata rahvuslikule ja poliitilisele tööle. Ta arwab, et see annab realselt ja tugeva majandusliku aluse sellisele tööle ja ettevõtte võib omale samal ajal kasvata ja koondata erakordselt vastutustundeliku aj kvalifitseeritud juhtkonna ja tööjõud, mis kindlustab ettevõtteid pikemas perspektiivis ka majandusliku edu ja kindla arengu. Mõten endamisi: peaks meil sellisel tarku eesti ettevõt-
jaid rohkem olema.

Vasteliina naaber juhib eestlaste suurasundust

Sarve tehase palkade-direktorile on antud paar vaba päeva, et mind Sydney's ringi sõidutada ja Thirlmere eestlaste asundust külastada. See on mulle nagu reis tagasi oma lapsepõlve Kunglasse. Sest Thirlmere asunduse vallavanemaks on minu Vasteliina isakodu kõige lähem naaber, Vabadussõja hüljalg loomine ja Kuperjanovi veteraan Villem Ojameis, kes nüüd siin on endale rajanud tulutoovama asunikutalu, kui talle juhuslikult anti Vasteliina mõisamaade viletsavõitu ääremail. Veel suurem on mu üllatus, kui tagakambrit välja ilmub pr. Undrits, Vasteliina kihelkonnakooli otse legendaarse juhataja abikaasa, kes ka ise aastakümneid oli samas koolis õpetaja. Ojameis on ta minu külastuse puhul Sydney'st kohale sujunud. See on minu ringsõidu soojemaid kohtumisi.

Thirlmeres on 80 eesti kanafarmi ja siin elab üle 200 eestlast. Ojameis viib meid kohaliku Eesti Majja, mis on ümberhitamisel ja saab avara uue lava ja eimelaaruumid. Selle läheduses on rohelusse ja lilledesse uppuv moodne eesti vanadekodu, mida samuti praegu oluliselt laiendatakse uute ehitustega.

Eestlaste kanafarmides on siin 2000—3000 kana. Mõned farmid on nii mehhaniseeritud ja ratsionaliseeritud, et neid võiks pigemini nimetada "munavabrikuteks". Ühe sellisega tutvuneme Leonid Ram-

pe juures, kus toodanguks on ca 3.000—4.000 muna päevas. Rampeid on ehitatud endile just uue villa ja seinel on õhtralt eesti kunsti, eriti nüüd Minneapolis'esi asuva Molderi töid.

Lätlaste monumentaalne maja Melbourne'is

Melbourne'is peatun kohaliku eesti ühingu esimehe Meinhard Ots'a kodus. "Kodu" nimeline eesti ühing asutati siia maailmaränduri Jakob Lukatsi poolt juba 1914. a. ja peaks olema seega üks vanemaid eesti seltse vabas maailmas. Jakob Lukats on ise maetud Uus-Meremaal, vanadest asutajatest on ühingu peres praegu veel järel ligi tosin. Seltsi juures töötavad jaulukoor, spordiring, näitering ja muidugi ka täiendus-kool. Kohalik Eesti Maja on tagasihoidlik, aga rahuldab täiesti ligi 1.000 eestlaste vajadusi, kellest aktiivsed on nii 150—200.

Küllastan aga Melbourne'i peamiselt, et kohutuda siin Austraalia lätli ja leedu juhtivate isikutega. Läti 18.000 liikmeline koloonia Austraalias on üks aktiivsemaid maailmas. Neist elab Melbourne'is 6.000—7.000, leedulaste arv on siin ligi 3.000. Olen oma reisidel tutvunud õige arvukate balti rahvuste majadeaga USA-s ja Kanadas, aga kunagi varem pole ma näinud ühel pagulasrahval sellist imposantset hoonet kui seda on lätlastel Melbourne'is. See omandati 50.000 naela (ca 700.000 kr.) eest ja on täiesti moodsa ümberhitatud. Suurim saalides mahutab 800 inimest ja näitelava omab otse rahvusvahelise teatrilava mõõtmeid. Suures raamatukoguruumis asub 6.000-kõiteline läti raamatukogu, suurim vabas maailmas ja palgaline raamatukoguhoidja teavustab mind sellega. Mõlten sel-
juures, millistes kitsastes ruumilistes oludes töötavad dr. Salasoo, eesti keskraamatukogu ja arhiiv Sydney's, kus raamaturiigid on vallutanud pea täiesti tema isikliku kodu kogu seinapinna. Ja seda puumajas, mis Austraalia üldes peaks olema eriti hädaohilik. Nii Sydney eestlaskonna kui ka dr. Salasoo sooviks on nüüd, et Eesti Maja järgmine juurdeehitus kõigepealt kindlustaks sellele ainulaadsele raamatukogule ja arhiivile ajakohased ruimid. Tutvusin nende kogudega vaid mõne tunni kestel, oleksin tahtnud aga selle arhiivi harulduste ja dokumentide keskel viibida nii mõnegi päeva. Mitte ainult Austraalia eestlaskonna ülesandeks peaks olema oma majanduslik kaasabi anda, et see väärtuslik kogu võiks vähemalt ülalust saada kivehitustesse ja et avaramad majanduslikud võimalused oleksid võrkeelse Baltikumi käsitleva kirjanduse ja arhiiv-eksemplaride ostuks.

Selles osas võib tõesti kade olla lätlastele. Viibime terve öhtu läti ja leedu organisatsioonide juhtidega nende majas, Läti Austraalia

Koolide Peavalitsus pooldab toetust Eesti Komiteele noortetööks

Rootsi Koolide Peavalitsus on 1966—67. a. eelarve-ettepanekus näinud ette riikliku toetuse Eesti Komiteele noorteinstruktori ametissevõtmiseks ja noorsootöö kesksks korraldamiseks eestlaste hulgas Rootsis. See ettepanek on Koolide Peavalitsuse poolt eiratud Haridusministeeriumile ja tuleb lõplikult otsustamisele järgmise aasta esimesel poolal seoses riigieelarve vastuvõtmisega Riigipäeva poolt. Koolide Peavalitsuse pooldava seisukoha saamine on suur samm edasi meie noorsootöö tõhustamiseks. See peaks olema meie kõigi ühine siht, et Koolide Peavalitsuse positiivne ettepanek leiaks jätavat otsustamist ka kõrgemates instantsides ja et sellega meie noortetöö kord saaks kauaoodatud tõhusama riikliku toetuse.

Hämmastav aga on, et see Koolide Peavalitsuse positiivne otsus on esile kutsunud pahamele ja protestid Rootsi Eestlaste Esinduse hiljutisel Gimo konverentsil, kus süüdistatakse Eesti Komiteed "halvas arimaraals" noorsootööks toetuste taotlemisel. Kõige pahandusest on aga sellel konverentsil vastuvõetud Alur Reinalsi ettepanek, mille kohaselt "juhatust volitatakse läbirääkimistesse astuma asja-

kultuur- ja informatsioonifondide tegevus ei piirdu ainult Austraalia, siit antakse majanduslikku abi ka läti aktsioonidele mujal, ka Läti Rahvusfondile Rootsis. Ka sinised balti juhid soovivad nüüd eriti kirjutustegevusse osas suuremat koostööd ja väliseltistitööd alal paremat koordineerimist. Nad ei ole ka rahul Läti Rahvusfondi seniste publikatsioonidega, mille väljaandmist nad tihti on oluliselt toetanud. See olevat liiga rahvuslikult kitsas selgitustöö, mille vastu kaugemates maades huvi on väike.

Melbourne'i eestlaste koorid on minu külastäigu ajal just külla sõitnud Adelaide eestlastele, Austraalia Seltside Liidu esimehes Melbourne'is Villem Maidre kinnitab mulle, et Adelaide eestlaskond on praegu Austraalias kõige aktiivsem. Ta kahetseb ka, et ma ei näe nende uut ja moodsat maja. (Järgmises lehes reisimuljeid UUs-Meremaal, Havaist ja Los Angelesis).

ARVO HORM.

omaste organisatsioonidega, et hankida toetust noortetööks formaalselt õigustatud organi kaudu". — Kas see tähendab seda, et tahetakse hakata taotlema toetust noorsootööks paralleelselt mõnele teisele organisatsioonile nüüd, mil Koolide Peavalitsus on pooldava otsuse teinud Eesti Komitee taotluse suhtes. Või kavatsetakse minna järjekordselt kaebama rootsi asutusse, et sellega täielikult ära lõigata riikliku toetuse saamist eesti noortetööks suuremas ulatuses?

Beldud . . .

1. Inimene on mitte ainult terve, positiivne, hea ja arukas. Ta on ka halve, segane, aatu usaldamatu, kuri ja oblik. Ta jääb niisuguseks seni kui elab siin maakameral, Kommunism ei kujune paradiksiks, kes elavad ainult inglid ilma jumalata, ei kujune õnnelike inimeste õnnelikuks ühiskonnaks. Säävaste ajalooarengusse ei saa uskuda. See oleks apokaliptiline väärkujutus. See jeadik peitnis ja enesepamine, tõend vabaduse puudumist.

Dabrica Cosic.
Jugoslaavia kirjanik

Rabulikkus ja parteilisus, need on kaks eesmäki nööet Riikiika peab balastatunatu välja juurima need modernistlikud käbid, mis võivad paista kuni kõige riimaste saarvõimena. Kirjaniike organisatsioon tanneb oma saart vastutust rahva ja partei ees — vastutust kogu inimkonna hõmsepäeva ees. Literaturnaja Gazeta.

Venemaa vastapandamatu mõju on Euroopa eri aegadel üllatanud, lääne rahvad beidumind ja sellega on lepidud kuni saamsega. — Kuidas võis see võim või võima lantoom saada nii robusud dimensioonid?

Karl Marx, 1857. a.

Kapitalistlikud maad, rumalad ja dekadentsed nagu nad on, lõõtavad rõõmsalt kaasa isooma hävitamiseks. Nad pühivad kasutada iga juhusit, et saada meie sõpradeks . . .

Dimitri Manuilski, 1931 a.
Nõukogude diplomaat.

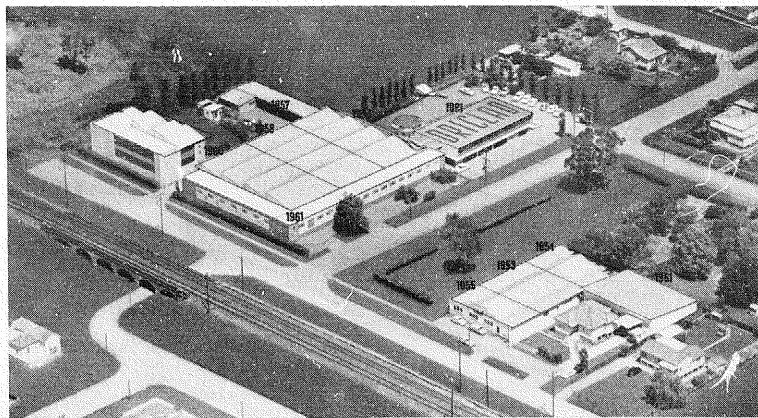
Eestlased Stokholmis ja ümbruskonnas

Kindlustage oma kodu!

STOCKHOLMS STADS BRANDSTODSBOLAG

Spekpsbron 32 - STOCKHOLM

Tel. 23 35 90, växel

Roland Sarv'e plastika-suurtööstus Sydney's õhuvaates. Aastaarvud hoonetel märgivad juurdeehitust ja laiendamist.

Uuendusi ja uusi nõudeid koolielus

Okupeeritud kodumaal on koolikavades tänäsu sügisel mõningaid muudatusi ette võetud. Ümberkorraldusest alajool õppeplaani on siinkohal juba juttu olnud. Lisada oleks vaid, et kõigi üldhariduslike koolide 8. klassi kavassee võeti "vestlused" meie nõukogude ühiskonnast". Vajadust põhjendati sellega, et õpilased, kes lahkuvad koolist pärast kaheksandat õppeaastat, (neid on enamus) ei õpi põhjalikult tundma N. Liidu kõige uemata ajalugu, mis võetaks süstemaatilisel läbi alles viimastes klassides. Seda lühka noorte kasvatamises "kommunistliku teadlikkuse vaimus" peavad need vestlused tähtna, nagu ajatakse "Nõukogude õpetaja" kirjutas.

Vestluse teemadana on antud säärased nagu: Kommunismi ajastu inimene kujuneb täna — "Kahe maailmasüsteemi võitlus. Kapitalism kui viimane eksploatoorlik vorm". Kommunism kogu inimkonna helge tulevik. — Sotsialistlike maade rahvaste sõpruse tulevdamine.

Need ja teised samalaadised teemad pakuvad võimalusi laste mõtlemiseks kommunistliku propagandaga — õppevahendina kasutada aialehti kasutada — õppetöö sildi al.

Oluline muudatus lubatakse läbi viia n. n. tootmisõpetuse alal. Nimelt, seni pidi täieliku kooli lõpetanud noorel olema koolis omandatud ka praktiline elukute.

Ta pidi olema auto- või traktori juht, lukusepp, müüriisep, kangur või midagi muud. Tootmisõpetuse võtmine koolikavasse viis alla õpilaste üldharidusliku taseme ja selle vastu on juba ammu hääli tõusnud.

Tootmisõpetusele koolikavasse rajas Nikita Hruštšov ka oma "elu ja harituse läbendamist" seaduse, mis nõuab, et iga noor, kes tahab kõrgemas õppeasutusse astuda, peab enne kaks aastat "tööl" olema. Kutses oli ju keegi koolis õpitut. See seadus kehtib küll alles, aga haitub vist pikapeale isendat ära, kui teda täpselt ei kaotata. On teada, et soveti paremate ülikoolide õppejõud (näit. Moskva ülikool) näevad meelsamini oma õpilastena otse koolipõlvi tulnud noori, kui "prodvostvennikke" (tootjad) — nagu kaheastase tootmispraktikaga üliõpilasi vene ülikooliringkondades kutsutakse).

Mis puutub n. n. tootmisõpetuse keskkoolides, siis seda päriselt ära ei kaotata, vaid peaarhi pannakse õpilaste poliitilisele silmaarjale laendamisele, mitte aga enam ühe püüdnud teateõppimisele, nagu okupeeritud Eesti haridusminister Eizen "Nõukogude Õpetaja" seletas. Senise "tootmisõpetuse" asemel on võetud tarvitusele nime "poliitiline õpetus", kuid koolide alguseks polnud uued juhised veel välja töötatud, vähemalt mitte avaldatud.

Poliitiline surve koolides — nii õpilastele kui õpetajatele — pigem kasvab kui kahaneb uue õppeaasta alates, küll vajadusest pida kinni "Lenini käskudest", küll muudel motiividel, mida hariduspropagandistid leiutavad. Soovides okupeeritud kodumaal pedagoogidele head uut õppeaastat, rõhutas haridusminister Eizen, et tuleb "tõsisemalt tähelepanu pöörata õpilaste ideoloogilisele ja maailmavaate kasvatamisele". Nõukogude ajakirjanduses rõhutati kooliastast alates, et õpilasi tuleb kasvatada "sõjalis-patriootilises vaimus", seda nõudvat maailmapoliitiline olukord. Okupeeritud Eesti pedagoogide häälekandjaks ("Nõukogude õpetaja") formuleeris haridusminister Eizen seda nõuet järgmiselt: "Meie oleme oma noorte seisandand vihkamisest sõ-

Poliitiline surve õpetajale

Tänavu sügisel alustasid õpetajatenä tegevust 267 kõrgema ja 73 kesk-eriharidusega pedagoogi, teatati Tallinna haridusministeeriumi kaardire osakonnast. Moskva Pedagoogilise Instituudi suunali Eesti eri-internaatkoolidesse viis õpetajat. Mis laadi ja missuguse õppekeelega need eri-internaatkoolid on, seda ei ole üldtead.

Komnoorte ja parteilikkete arv õpetajakonnas on viimastel aastatel kasvanud, sellest kõnelevad ajalehtedes avaldatud andmed partei algorganisationsioonide kohta koolides. Nimelt, iga koolis on oma partei algorganisationsioon ja komso-molorganisationsioon, kellelel lasub enne kõike vastutus nii õpetajate kui õpilaste n. n. ideoloogilistele kasvutuse eest, s. t. selle eest, et lapsed kasvaksid koolipõlvis kommunistideks.

Õpetajaid kutsutakse iga sügisel tungival ülal oma teadmisi täiendada, et nad oleksid suutelised tähtna noid ideoloogilistele kasvutuse nõudeid. Õpetajatel on kohustuseks "iseisev töö marksisistlik-leninlikul kirjandusega", nagu seda nimetatakse. Kui siis mõni marksisistlik leninlik raamat läbi loetud, peavad õpetajad kokku tulema, et loetud arutada, "sest õpetajate ideeline karistus ja õigete arusaamade väljakujunemine sõltub suurelt just nendest kollektiivsetest aruteludest", väidab "Nõukogude Õpetaja".

Veel kästakse õpetajaid põhjalikult tundma õppida Lenini teoseid, sest "nõukogude kool kasvatab õppivat noorsugu Lenini elu ja tegevuse eeskujul najal", üteldakse selle nõude põhjenduseks. Mõningaist kriitikaamarkusist võib järeldada, et õpetajad kellele töökoorem ja pinget kahtlemata on suur, kasvavad "ideoloogilistest täiendusest" mõne kergema võttega pääseda. Nii nimetab Nõukogude Õpetaja "enesetäiendamisel primitiivsi nähtuseks" seda, kui õpetajad tahavad moodustada jooksvalt poliitika õpperingi, kus arutletaks ajalehesõnumeid. "Sellise ringi moodustamine oleks vaid õpingute eemalajäämise kattevarjuku", ütleb õpetajate häälekandja.

Kooliõpetajate teeneid laste kasvatamisel kommunisti vaimus hinnatakse aanimetuse, aukirjade ja rinnamärkide andmisega. Nisugused tunnustuseavaldused peavad õpetajaid õhutama järjest paremale kohustatimisele laste kasvatamisel kommunisti, nõukogude rahvaste sõpruse ja patriootilise-sõjalises vaimus, kusjuures viimane nõue sisaldab vihkamise õhutamist "kapitalismi" ja "imperialismi" vastu, ehk arusaadavamas keeles, läänemaade vastu.

Käesoleva aasta augustis said "Eesti NSV teenelise õpetaja" aanimetuse 25 õpetajat, nende hulgas neli venelast. "Haridustöö eesrindlase" rinnamärgi vääriliseks peeti 72 isikut, neist 12 venelast. "Aukirju" kooliõpetajatele, laste-aednikele ja teaduslike asutuste ametnikele madalamatel kohtadel anti 220, neist venemendele 63.

ja ja sõjaõhutajate vastu. Ent selle juures ei või unustada küsimuse teist külge — kasvatada neid inimesi, kes on valmis astuma oma sotsialistliku kodumaale kaitsela imperialistliku agressori vastu".

Sedalaadi kasvatusõud on ju senigi usinasti tehtud, püüvade juurast alates, ent nüüd tuleb siis sõjalis-patriootilise vaimu sisendamist ka kooliseinte vahel tõhus-

Alaerialised vabrikute töölised

Kui sageli me oleme lugenud ja loeme ikka veel Tallinna lehtedest, missuguse viilets elu oli lastel ja noortel "kodanlik-natsionalistliku" korra all. Vähesed olid need, kes algkooli neljandast klassist kaugeemale jõudsid Alaerialised pidid tööd tegema. Ja kui keerasime teise lehekülje, loeme kuidas nüüd, nõukogude korra õnnistuses, noorsool on kõik need raskused kadunud.

Samast loeme ka, et nende ja teiste soovhoosid juures korraldati koolilaste laagrid ja lapsed käisid soovhoosi alas või põllul tööl, et kartulitõmmiseks läks maale appi nii ja nii palju linnalapsi jne. Külastati on missuguse korra — kas "kodanlik-natsionalistliku" või soveti — all kasutati ja kasutati se rohkem laste tööjõudu.

Omaette probleemiks näib olevat alaealine tööjõud vabrikutes. Tõustusi manitatakse, et nad annaksid alaealistele sobivaid ülesandeid, komso-molorganisationsioon õhutagu neid endi õppima. Nad ise olgu "ühiskondlikult aktiivsed", võtku osa komso-molist, isagustest ringidest ja kunstitsest isetegevusest. Aga kui palju alaealine jõuab, seda ei ole küsi keegi.

Hiljuti, õppetöö algusel, oli jälle palju juttu sellest, kuidas saada töölis- ja maanoorte koolidesse neid alaealisi töölisi, kellele pole kaheksaklassine kool lõpetatud. Etteheited tehti ühele ja teisele, toodi arvusid, kui palju säärased puuduliku kooliharidusega noori töötab ühes või teises ettevõttes. Aga küsimust, kui palju laps jaksab ei arvatud heaks üldse mitte tõsta.

Ainus sõnavõtja pooliku kooliõura noorte küsimuses, kes probleemile asjalikult läheneb ja sellele praktiiselt, mitte propagandistlikku, lahendust otsis, oli Rahvamaajanduse nõukogu esimees Arnold Veimer. Kirjutades "Sovetskaja Estonias" (14. 8. 65.) tööstusse rakendatud alaealistest, ütleb ta: "Meie arvame, et isendand on ebaotstarbekohane alaealistele kasutamine tööstuses. See tekitab raskusi ka nende palkajale, sest "tänapäeva tootmistempo ja laad esitab töölele suuri nõudmisi ja mitte veel täiskasvanud organism ei tule selle koormatusega toime".

Meie arvame, jatkab Veimer, et tööstused peavad püüma alaealistele töölendamist ja kool peab keelama lastel enne kaheksanda klassi lõpetamist õpinist jätta ilma kaaluga põhjusteta. Need, keda lahku-da lubatakse, erandjuhtudel ja rahvavariduse organite otsusega, tuleks mitte tööle saada, vaid kute-koolidesse suunata ja alles pärast ameti kätteõppimist tööle panna. Senine viis, alaealiste väljõpetamine töö kõrval vabrikus, ei ole Veimari arvates õige, sest tööstuses puuduvad selleks võimalused. (Praegune meetod on: koolist alh-kunud ja tööle tulnud noortele tuleb vabrikus kiiruga mingi ala õpetada ja nad õhtukooli sundida, üldhariduslikult endid täiendada).

Kutsekoolidesse neid on ju küllalt ja neisse otsitakse õpilasi ajalehekultuustutega "täiendamisel" pärast sissikirjutamise tähtaaja möödumist, võetakse praegu vastu mitte nooremad, kui 16. aastaseid, s. t. vanuse järgi peaks neil olema selja taga kaheksa aastane koolikohustus. Veimer peab vajalikuks, et sissetusmisse vanusemäärast alandatakse ja koolikavade koostatakse nõnda, et kooli pooleli jät-nud saaksid ka üldhariduslikult täiendust. Veimar ei pea õigeks, et "tehnilisi kutsekoole komplek-teeritakse praegu maanoortega", nagu ta ütleb.

Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi

Tütarlaste Gümnaasiumi 59. aastapäeva tähistamine on 21. okt. s.a. algusega. Kl. 19 Eesti Majas Stockholmis. Endisi õpilasi palu-takse osavõttu teada Hella Jürgenstein-Raidile, tel. 26 41 82 kl. 19—20.

Kuidas saab toetust õpingidele

Täiskasvanutel on teadmiste ja oskuste täiendamiseks mitmesuguseid võimalusi. Kõige laadisemalt leitud õppimise vormiks täiskasvanute hul-gas Rootsis on õpingid. Nende kau-gu õppimist kasutab siin ümmarguselt 900 000 inimest. Sellel õppimisvormil on mitmeid paremusi: tegevus toimub väikeses tutvusringis ja see aitab lahendada mitmesuguseid probleeme hõlpsamalt, kui seda saab teha üksikult. Väike grupp võib mõjutada seisu-kohti, loob ühtekuuluvustunnet, an-nab osavõtjatele tuge ja vastupida-vust, õppimise eesmärgi saavutamiseks. Kõneluste ja vaidluste kaudu saavad õpingist osavõtjad kontrollida, kas nad käsitletavat ainet on õieti aru saanud, mis omakorda annab kindlust töö jätkamiseks ja huvi süvenemiseks. Õpingi töö on ka kasvatulik mõju. Need aitaavad inimest vormide kindlate põhimõtete demokraatlikuks kodanlikuks ja ühiskonnaliikmeks, kellel on salivust teist arvamus vastu ja julgust iseseisvaks otsustamiseks.

Õpingite töö soodustamiseks an-nab riik toetust. Selle saamiseks peab õpingi tegevus hõlmama vähemalt 20 õppetundi kokku 10 õppenädala kestel, kusjuures üle kokkuletu pu-hul võidakse pidaa ülimalt 3 tundi korraga ja ühe tunni pikkus peab olema vähemalt 45 minutit. Õppenä-dalana on nähtud ette kalendriaadil, millal õpingi kokkutulek toimub.

Osavõtjad peab olema vähemalt 5. klassi arvatud õpingi juht ja üli-malt võibolla 20. Osavõtjate vanus peab olema üle 14. a. kusjuures võid-avad osa võtta ka need, kes kalendri-aastal saavad 14 aastat vanaks. Erand vanusmäärast on muusika- ja teatri-ringidel. Nendest viivad osa võtta ka alla 14 aastased, keda ei tohi olla üle poole osavõtjate arvust.

Muusika õpingidele ansambliid ja koorid, osavõtjate arv pole piiratud 20-ga. Igal õpingil peab olema töö-plaan, kompetentne juht ja igal osavõt-jal kasutada õppematerjal aine käsitlemiseks.

Riiklikku toetust antakse kuni 15 krooni iga õppetunni eest, ja kuni 75 protsenti juhi tööstasut ja õppe-materjal kulusi. Riikliku toetuse arvel võib muretseda (osta või üürida) õpperaamatuid, kirkkursusi, noodima-terjali, grammofoonplaate, filme, kaar-te. Jne. Sejuures ei ole aga riikliku toetuse arvel võimalik osta või laenata aparate, muusikainstrumente, projek-toreid, grammofoone, pintsleid, plii-atside, teatmeteesid või kirjanlust, mida saab laenata raamatukogust.

Õppeaineteks võib valida väga mit-mesuguseid aineid, mis puudutavad keelt, ajalugu, kultuuri, tehnikat, muu-

sikat samuti riiklikke ja ühiskondlik-ke probleeme.

Igast kooliastast osavõtjad tuleb täpselt registreerida ja pärast õpingi tegevuse lõpetamist saada osavõtjate ni-mestik ja tööplaan vastavale keskgor-ganisationsioonile. Kõik õpingide kohta kirjavad andmed tuleb alles hoida 4 aastat, võimalikuks kontrolliks.

Õpingi juht ja tööplaan peavad olema heaks kiidetud õpingi kor-raldava keskgorganisationsiooni poolt. Õpingi võivad korraldada Koolide Pea-valitsuse poolt tunnustatud keskgor-ganisationsioonid ja nende tööd kontrollib Koolide Peavalitsuse poolt tunnusta-tud inspektor.

Eesti õpingide jaoks on Koolide Peavalitsus sellises keskgorganisationsio-niks näinud ette Eesti Komitee, kes kontrollib ja korraldab eestlaste õpi-ninge ja nende tööd. Seotutud tulevad riikliku toetuse saamiseks õpingide aruanded esitada Eesti Komiteele, kes need saadab edasi Koolide Peavalit-susele toetuse väljamaksimiseks.

Oleks väga soovivat, et kohtadel eesti seltskondlikud ja noorte organi-sationsioonid, laulukoorid, teatringid ja teised ühinguad kasutaksid võimalust luua õpinge, et moodsa ajaga kaasa sammuda ning eesti kultuuri viljelda ja arendada.

Lühemal juhtnõore õpingide asu-tamise, töökorralduse ja riikliku toetu-se kohta saab Eesti Komiteest, Drott-ningatan 85, Stockholm, tel. 21 54 80.

TEATAJA

üksiknumbrid

Arsenalsgatan 1, III

ajalehe talituses

ja Sandbergi

raamatukaupluses

Ida-Euroopa osak

Brahegat.

Natsionalism on saamas ohtli-kuks Ungari kommunistlikule kor-rale, ütles kompartei peadeoloog Szirmai Budapestis kõneldes. Par-tei ei tohi selle probleemi suhte enam üksikõikseks jääda, arvas ta.

FIRMA NYMAN & SCHULTZ

Emottager från privata personer beställningar på gåvor av hög sovjetisk kvalitet för leverans tillfritt och utan några andra kostnader till släktingar bosatta i Sovjetunionen. Använd denna möjlighet.

Billiga priser, snabb leverans, förstklassiga varor. Som gåva kan man beställa olika slags varor bl. a. personbilar, motorcyklar, moped, cyklar, kylskåp, pianon, TV-apparater, radioapparater, transistorradioapparater, klockor, skodon, kläder, tyger och andra varor. Sänd en svensk matvaror till SSSR. Beställ sovjetiska matvaror.

Ni sparar tid och pengar. Leverans i oskadat skick garanteras.

Julkalender till S.S.S.R. bör vara oss tillhanda senast den 1 november för att med säkerhet nå kunden före jul.

Närmare upplysningar:

AB NYMAN & SCHULTZ

Paketavdelningen

Stora Hoparegränd 4

STOCKHOLM C

Tel.: 22 50 80

Eesti kommunistid valmistasid ainult plakateid

Kreml propagandistid nii Tallinnas kui Moskvas on 25 aastat pühendunud eestlastele endile ja välismaalastele seletada, et eesti rahvas ise kukutas oma iseseisva riigikorra ja valis selle asemel soveti režiimi Okupatsioon 25 aastapüüdnud puhuks anti välja hulk kirjandust ja peeti pikki kõnesid ikka ja jälle sellesama "tõiasja" rõhutamiseks.

Ent lugedes "Eestimaa Kommunistliku Partei" ideoloogilistest häälekandjast "Eesti Kommunist" (5, 1965), kuidas eesti kommunistide organisatsioon, see "tööräha avangard", kelle juhtimisel "revolutsioon" toimunud, "revolutsiooni" eelõhtul välja nägi, peab isegi pimesi veendunud kommunist aru sama, et niisugust kütütat inimesi ja nii organiseerimatuks on ikka vähe "rahva ülestõusust", nagu propagandistid 1940. a. juunisid nime nimetavad. Loeme "Eesti Kommunistist":

"Aastal 1931—1938 ei olnud Eesti territooriumil juhtivat partei-keskust. EKP Keskkomitee ja kaks juhtivat organit olid: N. Liidus Vabariik, kes pidas sidet kommunistliku Internatsionaaliga ja Skandinaaviaa (1935—1936 Taanid ja 1936—1938 Rootsis) asuv Organisatsioonibüroo..."

"Rahkest loogiks EKP-le olid isikukultuuri ajal võimu kuritarvitamisest tingitud põhjendamatud repressioonid. Aastal 1937 ja 1938 langes nende ohvriks terve rida N. Liidus elavaid EKP juhtivaid töötajaid. Repressioonide all said kannatada ka paljud teised, tollal N. Liidus elavad eesti kommunistid. Kõige sisse tagajärjel lakkas 1938. aastal EKP Keskkomitee ja tema organite — Orgbüroo ja Vabariik regerin ning lakkas side EKP ja Kommunistliku Internatsionaali vahel."

Ja edasi loeme samas:
"1940. a. revolutsiooni eel oli Eesti 153 EKP liiget, neist kolm vanglas... Tallinna parteiorganisatsioon oli kõige suurem, umbes 60 liiget. Tartu parteiorganisatsioon oli 18 liiget. See parteiorganisatsioon juhtis kommunistlikku tegevust kogu Lõuna-Eestis".

Nii siis 153 liiget, neist kolm vanglas — oli kogu see "tööräha avangard". Juhtkond, Anvoldi ja Poelmanniga eesotsas hukati N. Liidus, Eestisse jäänud kommuniste kaitses hukkamise eest vaid selle "neetud kodanliku vabariigi" piir, sest Venemaal oleks nademadki "isikukultuuri ajal võimu kuritarvitamise" tagajärjel elavate kirjat kutsutud.

Kuni 1938 a. Rootsis tegutsenud Organisatsioonibüroo, mis hoidis kaigis Moskva rahadega, pidas Eestis asuvate kommunistidega sidet esperantismi ja mõne muu süütu sildi all. Kui seegi oma tegevuse lõpetas, jäi väike arv Eestis viibivaid kommuniste täiesti peata. Alles 1939 a. sügisel pärast baaside lepingu sõlmimist hakkasid Venemaal mittemuguse maskide alla hukkunud agendid nendega uuesti kontakti võtta. Teadupärast oli siis Moskvas Tallinnale iseseisva riigikorra kukutamise lõplikult otsustatud. Muide, mõningate valedemaduste andmete järgi oli see juba 1938. a. otsustatud ja oodati vaid soodsat silmapilku.

Juunis 1940 ei olnud mingit revolutsiooni "tööräha avangardi" juhtimisel ega mingit üldmaalist ülestõusu, nagu propagandistid ütlevad. See, mis toimus oli vägivaldne riigipööre. Kremlis valmistatud plaani järgi, Leningradi parteisekretär Andrei Zhdanovi juhtimisel ja punamägede üksteisolekul, Punavägi oli Eesti okupeeritud 17. juunil ja "revolutsioon" algas mitu päeva hiljem, alles 21. juunil.

Muide, misnagu on selles eestis kommunistidele jäeti, selle kohta kirjutas kord tähtis kommunistlik

tegelane juba tollal, Joosep Saat, "Rahva Hääles" (21. 6. 1959):

"Samal ööl (aasta 21. juunil) oli mul rohkelt tegevust, see oli määranud eripäeva, kes valmistis plakateid ja lippe järgnelt järel demonstreerimiseks. Hommik, kui päike tõusis oli valmis hulk lippe ja plakateid, mis kanti nähtavale ja kogumispäikesele".

Nii et jooksupoisi osa Plakateid valmistamine ja laialikandmine ning inimeste kokkujamine demonstreerimisele — ähvarduste ja meelitustega — see oli eesti kommunistide ainus osa 1940. a. juunis.

Armeenlaste Mikojani mälu paistis ka väga lühike olevat, kui ta oma Tallinna pidukõne üllistas eesti kommunistide tehtud töö eest Mikojani istus 1940. a. koos Zhdanoviga Nõukogude Kompartei Keskkomitee Politbüroos ja pidanuks õige hästi mäletama, misnagu ülesannetega Zhdanov Tallinna saadeti — kahel korral: Eesti iseseisvat riigikorda kukutama ning veidi hiljem (2. juulil) esimeste punaste valimiste lavastust juhtima ja valvama. Ka seda ei üsaldatud eesti kommunistide endi hoolets, Neid oli ka põhjust

mitte üsaldada, sest neil puudus vähimgi side väljajätkajaga ja vaevalt, et soveti trikid, nagu neid 1940. a. juulis Eestis rakendati, neile nii tuntud olid, et nad ise oleksid osanud neid tarvitada.

Eesti kommunistide asjaks jäeti vaid vastaskandideid kõrvaldamise ülesandeks misnagu abinõudega. Oli juhtumised, kus nad seda ülesannet üsnagi jõhkralt täitsid. Aga kõigist homo sapiensit liiki, kes ülesandeks kommunistid olevat oma isandaile kõige sõnakuulikum.

Isand — Zhdanov — istus Tallinnas Pikal tänaval vene saatkonnas ja dirigeeris. Ta dirigeeris seal ka eesti rahvale uue põhisäade. Nimelt kui "peaminister" Vares-Eerbarus läks Zhdanovile eistama o'ra põhiseaduse kavandit, ütlati see tagasi ja "mustriks" anti Ukraina oma. Pandagu vaid uude nimetuse ja muutku mõned detailid. See Vares "põhiseadusekriis", nagu vahejuhtumit pilkikult nimetati, sai nii Tallinnas kui Tartus varsti teatavaks. Küllap seda mäletavad needki, kes tollal uue võimu teinustesse ruttasid ja nüüd kiitusekirju ning aumärke saavad "nõukogude võimu taastamise eest Eestis".

"Memoria bona".

Tallinna lainet

Mis teha üliõpilastega? Nendega on ammune häda — nad nimelt ei "kasva" niisugusteks, nagu partei ja tema ideoloogid soovivad ja määravad, vaid sirguvad hoopis teistsuguses suunas. Eksamiitil neil küll kõik marksisim-lenisim asjad sula, loortavast sellist nagu lõikesed, aga niipea kui ülikooli või akadeemia pingilt pääsevad, on kõik unustatud. Ideoloogid ahastavad: Kõrgekoolides pähke ja sisse tuitud "poliitilised teadmised" ei ole saanud üliõpilastele veendumuseks, sellealased teadmised näib ainult selleks omandatud olevat, et ei tuleks takistusi si kõrgema hariduse diplomi kätasaamiseks. Aga kui diplom kaes, siis unustatakse "poliitilised teadmised" ja kaob ka kõik "teadlikkus", nagu udu hommikupäikeses. Tagajärjel on partei ideoloogiala töötajate meelest rahvade: Rahva hulgas oma erialadel tööle asudes ei ilmata noored spetsialistid (nagu kõrgema haridusega eriteadlasi kutsutakse) mingit kalduvust ümbruskonna poliitiliseks mõjutamiseks, nad ei pea poliitgrammat laenguid, ei astu organisatsioonide etteotsa, ühe sõnaga ei kasvata rahvast selles vaimus, mis neile enestele ülikoolides õpetatud ja milles nende eksamid peidid on ometi kõige paremas korras. Ülikooli päevil "ühiskondliku töös" aktiivne olnud komso-moliigide kaotab kohe aktiivse vaimu, kui on juba pääsenud näit. kolhoosiajagronoomiks või -vetri-nääraks, pedagoogilist instituudist suure "poliitilise pagasiga" tulnud noored koolipetajad ütlevad parteistele ülemustele näkku: Meie asi on õpilastele teadmisi jagada. Poliitiline kasvatus pole meie mure! (Samasuguse väidetega esinevad muide ka ülikoolide noored-mad õppejõud). Kas see kõik pole he hirmus!, ahastavad ajalehtede maadpidi ringimuskivad korrespondendid, esitades järjest hirmsamaid näiteid noorte haritlaste poliitilise taseme allakäigust. Näiteks on see nende meelest juba midagi päris hullu, kui tehnikau-likoolist kaevandusjuhtiks kul-nud tubli noor insener äkki osutub usklikuks, käib kirikus ja abielul pastorit tütreaga. Sama noor insener, kellele ülikooli kom-so-moliigisorganisatsioon oli kaasa-anud kõige paremad rekomen-datsioonid! Ja kui talt tema "ek-siteede" pärast arv pärima mindi, siis vastas ühe iseteadvusega: Mis pututub see teisse, see on minu isiklik asi...

Kui ajalehed noorte spetsialisti-de hurjuttamist kubesivad, kui neid "madala poliitilise-ideoloogilise taseme" pärast küll ajakirjan-dues, küll mitmesugustel pleenu-mitl rängalt noomitakse ja jär-jest uusi "abinõusid" planeeritakse niisuguste "kommunistmehitajate" hoiaiku sirgeks ajamiseks, siis on see tõenduseks, et midagi on noorte haritlastega katki — kom-munistide seisukohalt. Olukorra päästmine on aga keeruline üles-anne. Parandusaktiivsi etteotsa on ex officio astunud kõrgema hariduse komitee esimees Pesti ise. Just ülikoolidele õpetöö algul avaldas ta oma manifest ("R. Hääle" 28. 9., "S. Est." 1. 9.) "ideeliste veendumuste" tuupimiseid üliõpil-lestes. Seal ta siis targutab ja kamandab: Kasvatustöö tuumaks ja peacesmärgiks olgu tulevaste spetsialistide ideeliste veendumuste kujundamine. Neis peab sirguma nõukogulik elusututamine ja nad peavad näema, koos kommunisti-mi ehitajaga ja nad ei tohi ku-jutleda oma tulevikuks teisi, kui vaid üheskoos kõigi N. Liidu rah-vastega. Paha olevat, et pole küll-alk oskusi-kele õppejõudsid, kes suudaks üliõpilastele õpetada par-tei poolt määratud "etelisi ja po-liitilisi tõekspidamisi". Aga kus oskustes puudu tuleb, seal kutsu-tagu parteiorgid ja -komiteed, üheskoos ehk saadakse kuidagi asjaga hakkama. Üldse aga on "ühiskonnateaduste" õpetamise ise-see ülikoolides enestes nõrgal jär-jel, mille tagajärjel ei olegi kerge kommunistliku kasvatustöö taset tõsta. Peale kõigi muu — õppe-jõud liberaalivade (lasevad ker-gesti läbi marksisim-lenisim) üliõpilaste teadmiste hindamisel, õppejõududel, rektoratidel, ühis-kondlikel organisatsioonidel ja t. tulevat kõik jõud kooli võtta saavutamiseks, et "iga üliõpilane õpiks partei ajalugu ja teooriat tosi-se huvi ning süvenemisega, tunnistades niisuguste teadmiste tähtsust oma praktilises tegevuses jaoks". Selles nõudmises pole midagi uut, täpselt samasuguseid nõudmisi on kuulnud iga õppe-astal algul.

Uudiseks oli Pesti manifestis va-nus, et kuidas ta seletab turni-er-õpetuse funktsiooni kommunistli-ku kasvatuse süsteemis. Ta ni-melt ütleb, et keha-ultuuri üles-andeks olevat "kõigi õppijate kasvatamine terveteks ning karasta-tud võitlejaks kommunisti ideaa-lide eest..."

Spordi ja keha-kultuuri vastu on üliõplaskonna huvi praegu hea

Ei ole lõpetatud vahekorda

PPO kuraatori vastus Suomen Kuvalehtile

Helsingi ülikooli Pohjois-Pohjalainen Osakunta kuraator Kalervo Siikala avaldas Suomen Kuvalehti 9. oktoobri numbris oma ühenduse lehe 11. septembris numbris avaldatud juhtkirja "Väimölä lapsed" puhul. Siikala vastuses öeldi järgmist:

"Suomen Kuvalehtis nr. 37 olnud kirjutuse puhul palun teada, et Pohjois- Pohjalainen Osakunta ei ole lõpetanud oma vahe-korda Eesti Üliõpilaste Seltsiga. Asja on osakonnas arutatud, kuid pieteeditundest ei ole tahetud astuda mingeid samme kahekümne-datel aastatel pärineva ja ise-neses küll oma aluse kaotanud sõpruslepingu ülesülitamiseks. On küll õige, et osakond ei saanud oma esindajat ühele EÜS-i mõõ-dunud kevadel toimunud peole. Kuna kutse eest on viisakalt tä-natud, Kuvalehti järeledust asjas on väga liialdatud.

Olen isiklikult sel arvamisel, et Soome seisukohalt vaadetes on tähtis säilitada häid ja sõbraliku suhted nende Rootsi, Kanada, Ühendriikide jne. kodanikega, kes oma eesti päritolu tõttu on hui-tatud meie maast ja kultuurist. See ei või siiski tähendada ühine-mist nende poliitiliste programmi-de ja sihtidega, mida need ring-kondi esindavatel organisatsooni-del vast võib olla.

Küsimus on kultuurpoliitiline ja selle kohmakas politiseerimine võib ainult kahjustada "Väimölä laste" asja. Ma ei saa siiski aru, miks just üliõpilassakonnad peaks kandma erilist vastutust selles küsimuses. Nendel ja nende raamides tegutsesvatel noortel on oma probleemid, oma aaded ja oma aktuaalsed küsimused ning sundida praegust generatsiooni võtma omaks kahekümne-aastase hõimuvend-luse ideoloogiat oleks sama ekslik kui asjatugi".

Sellele ühendusele lisas Suomen Kuvalehti juurde oma järelsõna: "SK artiklis ei soovitud pöördumist tagasi kahekümne-aastase hõimuvenduse ideoloogia-le. Selles käsitleti hõimukitsumist nimelt just kultuurpoliitiliselt sei-sukohalt.

Kuraator Siikala vastus näitab, 1. et Pohjois-Pohjalainen Osakunta ei ole küll ametlikult lõ-nud ühele sõpruslepingut Eesti Üliõpilaste Seltsiga, kuid 2. et osakonna juhtkonnale on vastumeelne koostöö jätkamine ning ta soovib seda mitteameti-likult lõpetada lõikesat viisakalt vormuleeritud sõnastusega tagasi koostöö jätkamine ning ta soovib seda mitteameti-likult lõpetada lõikesat viisakalt vormuleeritud sõnastuse-ga tagasi koostöö jätkamist taot-levad ettepanekud".

Kristjan Raua mälestus Soomes

Soome suurim ajaleht Helsingin Sanomat avaldas 10. oktoobril lehe kunstiosakonna toimetaja Tuuli Reijoneni sulest artikli Kristjan Raua kohta, kuna on möödumas 100 aastat kunstniku sünnist. Artiklis öeldi mis järgmist:

"Kunstniku inspireeris kõik rahvuslik ja ta teostas energiliselt suure etnograafilise esemete kor-janduse; teda võibki pidada rah-vusmuuseumi loojaks.

Raud oli eriti huvitatud vanadest puukirjandustest ja ta on saanud ki-nendest mõjutsi oma kunstile. Üks tema lemmikmotive oli vana värv, mille esteetilis väärtusi ta jäädvustas mitmete varjunditega. Värv oli talle rahvusliku kultuuri sümboliks: avad vaid värava ja astud siins rikkalikku maailma. Teooria oli talle võõras; tuli ise katsetada, tunda ja läbielada".

Kristjan Raua suurtöö Kalevi-poja illustratsioonide kohta artikli

H. Salu esseede kogu ilmub Tampere

Tampere Hiskondliku Ülikooli teaduslikule väljaannete sarjaks "Acta Academiæ Societatis" on E-seeria teise väljaandena ilmunud üli-kooli endise eesti keele lektori dr. Herbert Salu eestikeelse esse-de kogu "Tuul üle mere ja muud lühivõimusi eesti kirjandusest".

Kogu sisaldab järgmised uurimused: A. H. Tammsaare, Oscar Wilde ja Eino Leino "Olema ramatu konfiskeerimine", "Eduard Wilde maapuga ja lühivõim-lid", F. R. Kreutzwaldi jutustus Tallinn kaevurist", "Monument tundmatule", "Kellest omad", "Romaaniteke alajalost", "Eesti Wil-helm Tell", "Rootsiuulne pulma-luule. Eesti kunstluule algus", "Ajalehe jutunurk ja proosakirjan-dus sajandivahetusel", "Sigtuna hävitamine a. 1187 eesti ajaloolise

autor ütles, et need on tänapäe-valgi mõjuvad.

"Illustriirumise kõrväl Raud oli eelkõige maastike tundlik jädvus-taja ja osav ex libriste valmistaja. Mustvalge kõrväl ta kasutas va-rem ka pruuni, kuid värvid muu-tusid hilisematel aastatel palju mitmekülgsemateks.

Kristjan Raud, nagu ikkagi hääd kunstnikud, kutsus esile ka kriiti-lisi mõtteid, kuid sellele vaatama-ta ta oli nii inimesena kui kunst-nikuna oma rahva poolt austatud. Ms. Eesti kõige kuulsam graafik, rahvusvaheliselt tuntud Wiiralt, hindas tema kunsti kõrgelt. Krist-jan Raua lapsed on jätkanud tema kunstiraditsiooni; üks tütar-dest on tuntud hõbesep. Kristjan Raud suri oma kodumaa 1943".

jutustuse ja romaani ainenä", "Fählmanni "Piibo jut" ja eesti tubakapoesia", "Unustatud ema", "Eduard Wilde jooksuvalgus ja Kuressaare "pori", "Sink sale proo. Rahvalaulust ja mitte-järvamaisest rahvalaulestisoonist A. H. Tammsaare romaanis "Tõde ja õigus", "Vargamäe", "Dialogikirjandus ja eesti proosajutustuse algus", "G. Suits ja K. A. Hindrey Malmö näitusel 1914", "Rahvuslipp lüüri-ka teemana", ning "Tuul üle me-re. Märkmek Gustav Suitsu pagu-lasliiristik".

See 363-leheküljeline teos on varustatud ingliskeelse kokkuvõ-tetega kõigi 19 esse koha.

Dr. Salu töötas kaasa ja pool aastat Tampere Hiskondliku Üli-kooli eesti keele lektorina selle kõrväl, et ta oli ka Turu ülikooli eesti keele lektoriks. Ta loobus käesolevat sügisest alates oma kohast Tampere, kuid töötas Turu esdas. Tampere nimetati tema järeltulijaks fil. mag. Mare Pakkila.

Tuulb konstateerida Tampere Hiskondliku Ülikooli vastuteliik-lust selle eestikeelse esseede kog-u väljaandmisel. Ülikooli teadusli-ku sarja toimetuse kuuluva professorid Armas Nieminen ja Kauko Kyyrö ning ülikooli raa-matukogu juhataja, mag. Arvo Seppälä.

Willem Tiskre.

tasemel. Aga kui Pesti sedagi ta-hab siduda oma poliitilise kasvatu-se kukerpallilõpiga, siis võib keha-kultuuri tase üliõpilaste juu-res kiiresti alla käima hakata!

Ennustatud kümne aasta eest

Ajakirjanduses on viimasel ajal olnud vihkeld Moskva–Washingtoni koostöö kohta küllusid taga. Mees tänavalt arutab: Küll tuleb päev, kus N. Liit ja USA lähevad koos Hiina vastu.

Sedasama ennustas üks kogenustega vaatl- ja enam kui kümne aasta eest.

Wilhelm Starlinger kirjutas 1954. aastal, et "maailma suurpoliitiline pilt, see tähendab Hiina–Vene, Hiina–Ameerika ja Vene–Ameerika (Inglismaa, Euroopa) vahekorrad, muutub varem–hiljem põhjalikult selle arengu tagajärjel, mis Hiina ja Venemaa, hoolimata nende kahe näiliselt ühest ideoloogist, teineteise vastu viivad ning mis juba ütsa varsti võib nende praeguse ühise tee lõhki ajada". (Wilhelm Starlinger, Grenzen der Sowjetmacht, Würzburg, 1955).

Selle ennustuse autor, nüüd surund, oli ligi kümme aastat sõjaväe N. Liidus ja hiljem kantselei Adenaueri üks peanoondajaid sõjavägede vastastiku kokkuleppe sõlmimisel 1955. a. Ta läheb oma "Kogemustes ja mõlgutustes N. Liidus ja N. Liidust", nagu ta neid vaatusi nimetab, veelgi kaugemale. Ta usub nimelt, et selles muutunud pildis satub siis Ameerika kord paratamatult valiku ette Venemaa vastu – või alustada Pekingiga sõda, mis oleks Venemaa huvides.

Niisuguseid ennustusi tegi Starlinger enam kui kümne aasta eest nende olukordade ja asjaolude vaatluse põhjal, milledest tema arvates võib tuleneda maailmapoliitilise pildi põhjalik muutus. Tema mõtteavaldused meenusid seoses välispoliitilise juhtkirjaniku, Hans Gresmanni (Die Zeit, Hamburg), äsjase sõnavõttega Vietnamis küsimuse kohta. Viimane kirjutas muu hulgas: "Ameerika asub vankumatult seisukohal, et kaotus Lõuna-Vietnamis avaks Hiinale tee üle terve Kagu-Asia... Washington on valmis hädakorral rakendada tänapäeva tugevaimat sõjajõudu, et pidurdada Hiina lauitungungi".

Moskva hästiõlitatud propagandasiin nõuab, et ameerika viad lahkuksid Vietnamist. Selle kohta ütlevad eelpool tsiteeritud lääne-sak-

sa juhtkirjanik: "Moskva nõuab – väljapoolse – sedasama, mis Peking. Aga üks ole ohtu esitada tingimusi, kui on ette teade, et teinpool neid vastu ei võta. Tegelikult ei tohiks ameerika vägede lahkumine Vietnamist sugugi mitte N. Liidu huvides olla, sest kui Kagu-Asias läheb Hiina haardesse, pole Moskval veel enam väikematki mõjuvõimet. Nõnda tekitab, näiliselt küll paradoksaalne olukord, et Kreml saab Kagu-Asias oma mõju avaldada vaid seni, kui ameerika sõjajõud seal viibib", nendib Gresmann ja lisab: "Mõlemad aatom-suurvõimod on oma hävitussil sõjapotsentsiaali tõttu sunnitud üheskoos rahu sõlmima. Nad peavad kõik kaalule panema, et vältida tõsiselt tasakaalunihkumisi ja katastroofi ohtu. Järelikult, mis puutub hiinlaste pidurdamisse, ühtuvad siin N. Liidu ja USA huvid juba täna".

★

Seoses eeltooduga väärib tähelepanu Londonis hiljuti avaldatud uurimus hiina agressiooni kohta Kagu-Asias. Selles üteldakse, nagu ajalehed tsiteerisid, et kui Hiinal õnnestub end Kagu-Asias maksma panna, muutuks võimutaseks maailmas otsustavalt: oma ruumirajava ja suure sõjaväega kuuneb Hiina siis kolmandaks otsustavaks jõuks maailmapoliitilises tasakaalus.

Seda Hiina endamaksmapaneku võimalust kardetakse.

Varssavis vallandas rahvusvaheline olukord ostupaanika. Kaupluste ees ringlesid pikad sabad, hoolimata ajalehtede kinnitustest, et pole karta kaupade lõppemist. Paanikat aitas tekitada ka provimobilisatsioon. Nimelt asti tuhandeid tagavaraväelased öösel voodist et anda Keski- ja Lääne-Poolas korraldatud manööveritele võimalikult tõsiselt hädaohuolukorra ilmet.

Lääne-Saksamaal oli liidupäeva viimaste valimiste ajal 38,5 milj. hääleõiguslikku, neist mehi 17,6 milj. ja naisi 20,9 milj. Eelm. valimiste ajal (1961) oli hääleõiguslikke 37,4 milj., neist mehi 17 ja naisi 20,4 miljonit.

Eesti maadluspordi minevikust

Kui Eesti maadlejad inspireerisid soomlasi

Natuke uskumatu tundub ka viide, et Eesti on olnud maa, mis on inspireerinud meie maadlejaid. Fakt on muudugi see, et maadlemise häll on kiitunud siil, kus on inimkonnajärgi häll. Hella on see maa, kus antiikaja maadlemine tõusis õitsule. Moodsa nn. klassikalise maadlemise loojad on olnud prantslased, kuid selle oskuskülla külg on ootustaval viisil mõjutanud ungarlased, soomlased ja eestlased. Need hõimurahvad on arendanud välja klassikalise maadlemise selle kõige virtuooslikumate tasemele.

Sooma maadlejad organiseeriti aastast algul. Tallinnas asutus Gustav Boesbergi nimeline eestlane atleedklubis juba 1888. Ta oli ka see mees, kes andis maadlemise algete suuõpetustele maailmakulast-le eesti maadlejatele, nagu Georg Lurich, Aleksander Aberg ja Georg Hackenschmidt.

Kui need koolid eestlastest prole sionist maadlejad eesindasid aastast algul tsirkusmaadlejana Helsingis, võisid nad ka hulkade viisi maadlemise luvitust soome normide, kedest aegapidi arenesid meistremaadlejad ja kes on rahvusvahelistel võistlustel toonud meie male kulust ja au. Eelkõige oli nende oskusküla eriti Georg Lurichi uhke atleedküla ja tema kõrgetasemeline ning hiilgav

maadleja oskus. Need omadused pakusid ramiid sellele kaaskiskukvale eeskujule, mille mõjul maadlemise harjutamine kasvas Helsingis. Viiburis ja mujalgi. Virumaa Väike-Maarjas 1876. a. sündinud, Tallinnas gümnaasiumi käinud ja Armaviris Põhja-Kaukaasias 1918 pekitõppe surund maailmaimeistri maadleja on tõepoolest olnud üks soome aktiivmaadlejate suur inspireerija.

Sama tuleb öelda Georg Hackenschmidtist. Olles oma noorusastalt ehitustööliseks Helsingis ta võitis 1898 a. esimese mehe ja Helsingi Atleedklubi liikmena Soome raskekaalu meistri titli maadlemises. Lurich-Georg-Hackenschmidt moodustavad seega ühe meie maadlemise aktiivse arengu põhilise kolmiku.

Aastate jooksul maadlemine arenes Eestis oot. Maadluspordi. On ju selle meie hõimuraha hulgast maailma suurvõistluste võitjate noodumisel olnud niisugused maadlejad, nagu Albert Kanger, Edvard Pilt, 1899, Voldemar Väli, August Neo, Nikolai Karlin, Leonard Loo, Artur Kukh, Kristjan Palsalu ja Johannes Kotkas, et ainult neid nimetada. Eesti amatöörmaadlejad on läbi aastakümnete kuulunud maailma esindusmaadlejate absoluutsesse tipplassi".

Teised lehed

Kas "Kodumaa" ka "klatsitanta"?

Vaba Eesti Sõna (New York) võtab sõna poolest kogu okupatsioonist Eestis viibunud ja seal Arto Hamaniga kokku saanud A. Loiti õienduse puhul Teataja (Nr 18). Leht tsiteerib õiendust ja lisab:

A. L. pabandab, et "raudkardina liigutajad" häbiõpetusteks. Kuid maadlajad ajalehed tõrjavad raudkardina tegelejad, mis A. L. loeb seda viisi häbiõpetusteks. Lõppeks arutatakse ka peibutusel "Kodumaa" läbi raudkardide küla viie nimekirja, tähendab, ka tema paneb temale nii soovitud külastajad häbiõpeti".

Nõnda peaks siis A. Loit tõepoolest "Kodumaa" samuti "klatsitanta" tulemuseks nagu ta tegi seda "Teataja" ja "Vaba Eesti Sõnaga". Meil ei ole põhjust A. Loiti õiendust õiendada. Selle stiil kõneles iseenda eest.

Eesti ohvitseride Katõn

ABN Correspondence — Münchenis ilmuv antihõivevastik rahvaste-bloki bületäänis viimases numbris kirjotatakse.

Eesti pealinna Tallinnas tulistati 7. apr. 1950 surmavalt kindralmajor Unti kes ei Tallinna sõjaväeüksuste liikemaks. Tehtud nimevise põhjal ei saadud ühtlasi muid, kui et mees, kes soovitas suuteta, kadus Nõukogude saatkonnast eemale".

Signatuur "E. L." meenutab sellega ühenduses umbes 300 eesti ohvitseri vangistamist ja jäljelt kadumist 14–15. juunil 1941. Vangistatakse olid sovi poliitilised komissarid ja politrukid. Ta ütlev:

Soveti võimud okupeeritud Eestis, samuti kui mujal ei ole andnud mingit seletust selle kohta, kuhu need eesti ohvitserid kadusid. Mis nendega juhtus, selle kohta ei ole avaldatud ühtki viisi. Seetõttu on põhjust rääkida eesti ohvitseride Katõn.

Ohvitseride sarnasugune hävitamine viidi samal ajal läbi ka Lätis ja Lendas. Ainult juunis 1941 hävitatud eestlasi, lätid ja leedu ohvitseride arv ulatub tublisti üle tuhande. Meil ei ole küll niisuguseid võimalusi ja kanaleid oma jäljelt kadunud sõjaväelaste, riigimeeste ja tuhandete teiste kohta selgustesse nõudmises, nagu on meile pererahval siin oma kadunud diplomaadi Wallenbergi puhul, needki kanaliid ja võimalused poe toonud tulemust, kuid kõik kuretood tulevad kord päevavalgele, ka sovitõivomoni omand, ükskõik kui hooliga neid ka ei varjataks.

Kriips.

"Ükskainsam nõukogude rahvas"

Samal ajal kui koolikassavate küsimused, enne kõike n. n. ideoloogilise poliitilise kasvatusse tõustamise vajadus, olid sed sūgile nõukogude ajakirjanduses ohtralt kõne all, avaldas kompartei peahäälkandja, Moskva "Pravda" juhtkirja "Leninlik rahvaste sõprus" (5. sept). Selles tõsteti terava nõudena esile N. Liidu eri rahvaste saatkõlõitumist "leninliku rahvaste sõpruse" sildi all.

"Pravda" tsiteerib ja tõlgitseb sedapuhku Lenini poolt kasuligi kirja pandu sõnu nagu jumala käsku: "Kommunistliku partei suur looja ja sotsialistliku riigi rajaja käseb meie partei pühaltikult kiinni pidada NSV Liidu rahvaste sõprusest...". Kompartei häälkandja väidab edasi, et "tänu enne kõike vene rahva abile" on paljud mahajäänud rahvad liitunud sotsialismiga, jättes selja tahta kapitalistliku arengu". Tänuühuse selle eest, peavad nüüd oma jõudu "kommunisti me ehitamiseks", andma. "Pravda" kirjutab:

"Mida suurema panuse ja vabariiki annab meie maa majanduse ja kultuuri üldisesse tõstmisesse, seda suurem on terve (meie sõrend.) nõukogude eestlased eestlased kommunistide eest". Vahemärkuseks olgu öeldud, et senise viitjenduse "nõukogude rahvad" asemel kohtame ajakirjanduses järjest seda nüüd ainsuses — "nõukogude rahvas", sageli rõhutatult — "terve nõukogude rahvas".

"Pravda" paneb jäa liiduvabariigi kohuses tugevada omavahelist "venalikku sõprust" ja lisab, et "imperialistid poevad nahaht välja, et seda sõprust halvustada. Nad ei mõtle jätta katseid taasellustada rahvuslikke vahesid nõukogude rahvaste vahel".

Meile on teada, et Moskva "rahvustepoliitika" üheks printsiibiks on soveti võnu haardes olevate eri rahvaste segipakkimine. Selle kõige silmatorkavamaks näiteks on "rahvustepoliitika" Eestis, Lätis ja Leedus, kus Venemaa ja teistest N. Liidu osadest sisserännanute arv moodustab keskmiselt 25 % elanikkonnast, kui juba mitte rohkem. Ülaltsiteerud "Pravda" seletab selle kohta:

"Tuleb meele pädada, et kommunisti ehitamise üha kasvavad mõõdmed nõuavad kaardire alalist vahetamist rahvaste vahel. Seepärast on luusimise igasugune rahvuslikku separetsimise inimestelek tõotajate kasvutamist ja rakendamisel eri rahvustega nõukogude vabariikides...". Nii et eestlastele tuleb "kommunisti ehitama" minna Venemaa põhja, samal ajal kui venelased tuuakse Eestisse "kommunisti ehitama". Selle "kommunisti ehitamise" eesmärk on ju ühtlalt liibipisteist: soveti koloniaalimperialismi kindlustamine. Seda praegu veel mõneti üsna tugevasti, kõige tugevamini eestlastele, lätlastele, leedulaste ja grusiinlaste juures, esineva rahvusliku eripära tasulitõlmisega "terve nõukogude rahva" halli massi, mida n. n. marksismi-leninismi ideoloogia peab kokku kittima.

Endel Kalami eesti muusika õhtu Jyväskylä

Tuntud eesti violakonsertist Endel Kalam, kes oli kombineeritud kontsernt- ja puhkuseereisil Euroopas, külastas septembri lõpul ka Soomet, kus ta andis 28. septembri Jyväskyläis ainult eesti heitloomingut harava kontserdi ja eesti muusika tutvustamise õhtu, mis sisaldas ka ettekande eesti muusika üle. Jyväskylä Pedagoogilises Ülikoolis toimunud kontserdil oli publikut umbes 300 inimest.

Paul Ariste külalisloengud Jyväskylä

Keelletealane Paul Ariste Tallinnast viibis oktoobri algul nädal aega Jyväskylä, mille Pedagoogilises Ülikoolis ta pidas rea ettekandeid. Esimene nendest, mis peeti 1. oktoobril, käsitles teemat "Sooma keele siind". Ariste on mitmel suvel olnud Pedagoogilises Ülikooli poel kuulutatud ku suvelülikooli eesti keele lektor, kuid seni ei olnud ta kunagi kohale ilmunud. Nüüd toimunud külaskäik oli seega tema esimene.

ab.

LOETUD... KUULDUD...

Üks vene teadusemees on välja rehkendanud, et maailma esimese sotsialismiaa inimesed on viimasel 30 aastaga keskelt läbi neli sentimeetrit pikemaks kasvanud ja üheksa kilo raskemaks läinud. Põhjusi: eri rasside ja rahvaste segumise.

Nõnda siis veel üks rehvavaid põhjusi rassi- ja rahvusvahelise leninlikuks kaotamiseks. Kasvab pikk ja kaaluks (kehakaaluks) ühtne nõukogude rahvas. Peajagu pikem neid imperialistidest. Üks teadusemees Ulbrichti-Saksamaal (Greifswaldi ülikooli teadusuuringu professor) sentis juba varem sedasama, n. t. pikemaks kasvamisest, oma sotsialistlikul maal. Tema mõtlemise järgi olevat Ulbrichti-maa gümnaasiumipoisid nüüd niisamu pikad ja pikemadki, kui revanšistliku Erhardi-Saksamaa koolipoisid viimastes klassides, see tähendab, kapitalistide ja kõrliikajate pojad. Sest teisi seal maal nii kõrges koolis, nagu gümnaasium, ei käivat. Põhjusi: Sotsialismipäikesel all paranenud elutingimused, arvab professor tõsiselt naoga.

★

Üks siit kuningamaalt kodukanis süüalaseid külas käinud pruut on vene valitsuselehe "Izvestija" (7. oktoobrist s. a. — kes ise lugeda soovib) kaastõlõlõisele ütelnud, et "näen oma silmaga, et mu sugulased Nõukogude Eestis elav-

vad paremini, kui mina Rootsis. Neil pole mu pakke vaja. Nemad võivad mind veel aidata". Vene valitsuseleht ei julge pruut nime ütelda — emigrantlikud juhid löövad maha.

Kes tead nüüd maha lööma hakkab. Kahju on prouast. Ette võeti ohtlik põgenemine. Jäeti maha kristall, lauahõbe, pärsiavaibad ja teab mis veel, et pääseda parema elu peale. Ja nüüd näed, et sugulased kodus elavad paremini. Mis sa siis hingehaustuses muud teha oskad kui — vene valitsuselehe kaastõlõlõise rinna najale nutma. Loodame, et proua hakkab nüüd sugulastel pakte saama — gruusi konjakti ja Tallinna kilu ning hingevali annab järele.

★

Allakirjutanu sugulased, kellede eest nõukogude riik hoolitseb "leninliku humanisusega", nagu üteldakse sotsialistlikust pensiooniseadusest rääkides, saavad 14 rubla ja 65 kopikat pensiooni kuus. On aga niisugused pillajad, et ei saa selle eest nõndagi ära elatud, kui rootsi nüruse rahvapensionijaga. Ega siis see ometi ei tohi olla mõõduandev, et nende vaibad läksid teiste meeste jalgade alla ja nende lauahõbe ütle meeste laulele sellal kui nad ise oled seal, looduslikult imekaunis ja kliimaatiliselt imeterviliskus Siberis kommunisti ehitamas.